

28. februar 2025

Sagsnr.: 21/03580 og 21/03581

Klagenr.: 1020207 og 1020211

CHJ/SUOE/NIOJU/BRDBA

AFGØRELSE FRA MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

STADFÆSTELSE MED ÆNDRINGER af miljøgodkendelse til udvidelse af et svinebrug i Kalundborg Kommune

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter husdyrbruglovens § 16 a, stk. 2, jf. § 76, stk. 1.¹

Miljø- og Fødevareklagenævnet stadfæster Kalundborg Kommunes afgørelse af 5. februar 2021 om miljøgodkendelse til udvidelse af et svinebrug på Havnsøvej 32, 4591 Føllenslev, med følgende ændringer, hvor det tilføjede er anført med *kursiv*:

Vilkår 9 ændres til:

”Der skal installeres køleslanger i gyllekanalerne i stald 1a og 1b - i alt 2.952 m² gyllekanal. *Køleslangerne skal forbindes med en varmepumpe.*”

Som nyt vilkår 9a indsættes:

”*Varmepumpen skal levere en gennemsnitlig specifik køleeffekt på mindst 13,44 W/m² og en specifik køleeffekt på maksimalt 44,69 W/m² for opnåelse af ammoniakreduktion i staldene.*”

Som nyt vilkår 9b indsættes:

”*Stald 1a og 1b skal indrettes med rørudslusning til gylle.*”

Vilkår 18 ændres til:

”Der skal installeres og anvendes svovlsyrebehandling i anlæggets svinestalde. Anlægget skal leve op til kravene i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens *bilag 4.*”

**MILJØ- OG
FØDEVAREKLAGENÆVNET**

Toldboden 2

8800 Viborg

Tlf. 72 40 56 00

CVR-nr. 37795526

EAN-nr. 5798000026070

nh@naevneneshus.dk

www.naevneneshus.dk

¹ Lovbekendtgørelse nr. 520 af 1. maj 2019 om husdyrbrug og anvendelse af gødning m.v.

Vilkår 27 ændres til:

”27. Virksomheden skal, for egen regning, dokumentere, at støjvilkår overholdes, hvis tilsynsmyndigheden finder det påkrævet. *Dog kan dokumentationen kun forlanges én gang årligt, såfremt seneste dokumentation viser, at støjgrænserne er overholdt.* Dokumentation for overholdelse af støjkravene kan være i form af målinger i ejendommens omgivelser (under fuld drift) eller kildestyrkemålinger ved de enkelte støjklender kombineret med beregninger efter den fælles nordiske beregningsmodel for industristøj.

Målinger/beregninger skal foretages af et firma eller laboratorium, der er akkrediteret af DANAK eller er godkendt af Miljøstyrelsen til at udføre ”Miljømåling - ekstern støj”. Udgifter dertil afholdes af virksomheden.”

Godkendelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet senest 6 år efter Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse, jf. husdyrbruglovens § 59 a, stk. 1.

De indbetalte klagegebyrer tilbagebetales.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17, stk. 1, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet² og gebyrbekendtgørelsens § 2, stk. 6.³ Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. husdyrbruglovens § 90.

Afgørelsen er truffet af formanden på nævnets vegne, jf. § 8 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

² Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevareklagenævnet som senest ændret ved lov nr. 640 af 11. juni 2024 om ændring af lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet, mv.

³ Bekendtgørelse nr. 132 af 30. januar 2017 om gebyr for indbringelse af klager for Miljø- og Fødevareklagenævnet mv.

Indhold

1.	Klagen til Miljø- og Fødevareklagenævnet.....	4
2.	Sagens oplysninger	5
2.1	Den påklagede afgørelse	5
2.2	Klagens indhold	15
2.2.1	Klager 1	15
2.2.2	Klager 2	16
2.3	Kalundborg Kommunes bemærkninger til klagerne	20
2.3.1	Bemærkninger til klagen fra klager 1	20
2.3.2	Bemærkninger til klagen fra klager 2	20
2.4	Nye oplysninger under sagens behandling	21
3.	Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger og afgørelse	22
3.1	Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelse	22
3.2	Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger	23
3.2.1	Indledende bemærkninger	23
3.2.2	Ad 1) Kravet om anvendelse af BAT	24
3.2.3	Ad 2) Godkendelsens omfang - samdrift	25
3.2.4	Ad 3) Indholdet af miljøkonsekvensrapporten	29
3.2.5	Ad 4) Alternative løsninger	32
3.2.6	Ad 5) Projektets påvirkning på områdets landskabelige værdier.	33
3.2.7	Ad 6) Lugtgener	36
3.2.8	Ad 7) Støjgener	37
3.2.9	Ad 8) Transportgener	39
3.2.10	Ad 9) Ammoniakpåvirkning af natur	40
3.2.11	Ad 10) Ammoniakpåvirkning af bilag IV-arter	47
3.3	Gebyr	49
3.4	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse	49

1. Klagen til Miljø- og Fødevareklagenævnet

Afgørelsen er den 4. marts 2021 påklaget til Miljø- og Fødevareklagenævnet af en række omboende, der er repræsenteret ved advokat (klager 1) og Miljøforeningen Havnsø-Føllenslev (klager 2).

Klager 1 har efterfølgende den 7. maj 2021 fremsendt supplerende bemærkninger til klagen.

Klager 1 har navnlig anført, at

- der er samdrift mellem ansøgers husdyrbrug på Havnsøvej 32 og Nykøbingvej 57, hvorfor miljøgodkendelsen af husdyrbrugene burde have været behandlet samlet,
- forudsætningerne omkring gødningsproduktion og -håndtering er forkerte, idet der ikke er fastsat vilkår om, at husdyrbruget på Nykøbingvej 57 skal nedlægges, og
- sagen ikke er oplyst tilstrækkeligt for så vidt angår transportbelastning.

Klager 2 har navnlig anført, at

- der ikke er foretaget en tilstrækkelig vurdering af rimelige alternativer, herunder alternative placeringer eller nedskalering,
- der ikke er stillet vilkår om, at de to gamle produktionsanlæg nedlægges,
- Kalundborg Kommune ved behandling af sagen ikke har anvendt forsigtighedsprincippet i habitatdirektivets artikel 6, stk. 3,
- udvidelsen er i strid med udpegninger i kommuneplanen og kystnærhedszonen og er problematisk, fordi området er udpeget som nitratfølsomt,
- der ikke er foretaget en tilstrækkelig vurdering af påvirkningen af kategori 1-, 2- og 3-natur i området,
- udvidelsen vil medføre øgede trafik-, støj- og lugtgener, og
- BAT-kravet kun er overholdt med 2 kg NH₃-N pr. år, hvorfor der bør sættes vilkår om yderligere reduktion.

Klagepunkterne er nærmere uddybet i afsnit 2.2.

Klager 1 og klager 2 har anmodet om, at klagen tillægges opsættende virkning. Miljø- og Fødevareklagenævnet har ved afgørelse af 19. april 2021 afslået anmodningerne under henvisning til husdyrbruglovens § 81, stk. 1.⁴

⁴ Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 19. april 2021 i sagsnr. 21/03580.

2. Sagens oplysninger

2.1 Den påklagede afgørelse

Kalundborg Kommune har den 5. februar 2021 med hjemmel i husdyrbrug-lovens § 16 a, stk. 2, meddelt miljøgodkendelse til udvidelse af et husdyrbrug på Havnsøvej 32, 4591 Føllenslev.

Den nuværende årlige produktionstilladelse på 7.340 slagtesvin (32-107 kg) og en hest (500-700 kg) er baseret på en anmeldelse fra 2006.

Miljøgodkendelsen indebærer, at husdyrbruget overgår til ny regulering efter produktionsareal (stipladsmodellen) og omfatter et samlet produktionsareal på 4.451 m² i to nyetablerede stalde på i alt 61 m x 92 m, som har en kiphøjde på ca. 7 m efter terrænregulering på maksimalt 3 m. Hertil kommer en eksisterende gyllebeholder på 1.000 m³ samt etablering af en gyllebeholder på 1.000 m³ med en diameter på 20 m, højde over terræn på 2,5 m og et overfladeareal på 315 m² samt fire fodersiloer med en diameter på 3,35 m, højde over terræn på 14,5 m og en opbevaringskapacitet på 70 t. Alle nye driftsbygninger opføres i ikke-reflekterende materialer og afdæmpede farver samt i tilknytning til eksisterende driftsbygninger, hvorefter ejendommens driftsbygninger efter udvidelsen fortsat vil være en samlet enhed, hvor alle bygninger ligger harmonisk i tilknytning til hinanden.

På husdyrbruget bliver der ved den ansøgte udvidelse flere end 2.000 stipladser til fedesvin (over 30 kg), hvorfor der er tale om et IE-husdyrbrug.

Ansøgningen om miljøgodkendelse omfatter bl.a. en miljøkonsekvensrapport, som er udarbejdet af ansøgers landbrugskonsulent og som er vedlagt miljøgodkendelsen. Ansøgningen og miljøkonsekvensrapporten indeholder bl.a. en beskrivelse af husdyrbruget og det ansøgte særkender, fysiske karakteristika, placering og potentielle indvirkning på miljøet, herunder oplysninger om produktionsareal, staldsystem og dyretype, husdyrbrugets ammoniakemission og -deposition til naturområder, herunder ved angivelse i ansøgt drift, nudrift og 8 års-drift, husdyrbrugets lugtemission, herunder ved angivelse i ansøgt drift og nudrift. Hertil kommer lugtgeneafstande, øvrige emissioner og genepåvirkninger fra husdyrbruget og det ansøgte, herunder støj, støv, fluer, til- og frakørsel, det ansøgte påvirkning på områdets landskabelige værdier samt om eventuelle forurenings- og genbegrænsende foranstaltninger, forslag til egenkontrol mv. og husdyrbrugets valg af bedste tilgængelige teknik (BAT) med henblik på reduktion af ammoniakemission.

Miljøkonsekvensrapporten indeholder bl.a. følgende afsnit om alternative løsninger og 0-alternativet (rapportens side 5):

”Alternative løsninger

Der er ikke overvejet alternative placeringer til de nye driftsbygninger. En placering i direkte tilknytning til de eksisterende bebyggelsesarealer vurderes at være den bedste placering. Desuden er terrænet omkring de eksisterende driftsbygninger relativt fladt.

0-alternativ

Strukturudviklingen i dansk landbrug betyder, at der kontinuerligt bliver færre, men større landbrug. De enkelte landbrugsvirksomheder har derfor brug for, hvis de vil overleve at udvikle mere effektive og miljøvenlige driftsformer. Et 0-alternativ på Havnsøvej 32 vil betyde, at der ikke sker den nødvendige udvikling med en løbende tilpasning af produktionsanlægget.

Udvidelsen af husdyrproduktionen er begrænset, da de eksisterende slagtesvinestalde tages ud af drift. Ved at opføre den nye stald sikres en fremtidig moderne driftsform, hvor der er en synergieffekt, der giver en større effektivitet, hvor ressourceforbrug og emissioner pr. produceret enhed holdes lavest muligt. Desuden betyder den ansøgte stald, at ansøger kan samle sin slagtesvineproduktion på Havnsøvej 32 og dermed ophøre med at have svineproduktion på Nykøbingvej 57.”

I forhold til støj fremgår det af miljøkonsekvensrapporten, at de væsentligste støjkloder vil være staldanlæg, ventilationsanlæg, interne og eksterne transporter til og fra ejendommen, ind- og udlevering af grise (som sker på alle tider af døgnet), omrøring af gylle i foråret og efteråret samt levering af foder.

I forhold til transport fremgår det af miljøkonsekvensrapporten, at antallet af transporter forventes at stige i forbindelse med det ansøgte projekt fra ca. 305 transporter årligt til ca. 559 transporter årligt, og at transporterne forventes primært at foregå inden for tidsrummet kl. 07.00 til kl. 18.00, men at der kan være tidspunkter med øget trafik på og omkring husdyrbruget uden for tidsrummet. Transporterne vil foregå via husdyrbrugets eneste til- og frakørselsvej, som fører ud på en offentlig vej, og som udgør gode til- og frakørselsforhold.

Kalundborg Kommune har i miljøgodkendelsen i forhold til alternative løsninger vurderet, at det er hensigtsmæssigt at placere den nye stald i tilknytning til ejendommens øvrige bygninger, at udvidelsen ikke vil medføre en væsentlig påvirkning af omgivelserne, og at 0-alternativet er den eksisterende uændrede produktion.

Kalundborg Kommune har i miljøgodkendelsen foretaget følgende vurdering vedrørende landskabet og projektets påvirkning på områdets landskabelige værdier (godkendelsens side 6-8):

”2.2 Landskabelige værdier

Ansøger har i miljøkonsekvensrapporten redegjort for husdyrbrugets påvirkning af de landskabelige værdier, herunder kommet med et forslag til, hvordan der kan etableres supplerende beplantning i markskellet nord for anlægget.

Kommunens vurdering

Kommunens vurdering baseres på, at der på Havnsøvej 32 ønskes opført to stalde parallelt med hinanden på i alt ca. 61 m x 92 m. Derudover opføres der en ny gyllebeholder på 1.000 m³ og 4 fodersiloer til hver 70 tons og en højde på 14,5 meter.

Området er udpeget som særligt værdifuldt landbrugsområde og som et landskab med generelle beskyttelsesinteresser. Det betyder, at eventuel ny bebyggelse og anlæg så vidt som muligt skal indpasses i landskabet. Området ligger endvidere i Kystnærhedszone B. Indenfor Kystnærhedszonen er der restriktioner for f.eks. udlæggelse af nye byområder samt ferie- og fritidsanlæg, men der kan placeres anlæg eller bebyggelse, som er erhvervs-mæssigt nødvendige for driften af den enkelte jordbrugsejendom eller for udøvelsen af fiskerierhvervet. Der kan desuden etableres veje, stiforbindelser og rekreative støttepunkter. Landskabskarakterområdet er Eskebjerg Landbrugsflade. Karakterområdet er præget af landbrug på flad til bølget moræne. Der er ingen skov og kun få og ofte transparente hegn. Karakterområdet fremstår derfor meget åbent. Bebyggelsen er hovedsagelig udflyttede gårde, hvilket er med til at understrege landskabets store skala og rolige udtryk. Det anbefales, at området fastholdes som et område, der er præget af landbrug i udvikling, idet den åbne flade og den store skala gør området robust overfor nyt landbrugsbyggeri. Især den nordlige del af området er præget af biogasanlæg, højspændingsledning og vindmøller.

Anlæggene slører ikke områdets karakter, men området øst for Føllenslev bør friholdes for flere større tekniske anlæg. Føllenslevs tydelige afgrænsning til det omgivende landskab fastholdes. Fra højderyggen sydøst for området er der lange kig over dette karakterområde og Sejerøbugten. Ved ny anlæg og byggeri skal det vurderes hvorvidt udsigter i nærliggende karakterområder påvirkes.

Følgende aktiviteter kan påvirke karakterområdets integritet og oplevelsesværdi negativt:

- Byggeri og anlæg der ikke harmonerer med bebyggelsesstrukturen, der hovedsageligt består af udflyttede gårde.
- Ny bebyggelse og anlæg, der slører de eksisterende landsbyafgrænsninger og strukturer:
- Beplantninger, bebyggelse eller anlæg, der hindrer udsigterne over Nekseløbugten.

Det ansøgte landbrugsbyggeri er af en væsentlig størrelse, og det kan ikke undgås, at det vil komme til at virke markant i landskabet. Eskebjerg Landbrugsflade er dog netop karakteriseret ved, at det vurderes at være robust overfor nyt landbrugsbyggeri, ligesom det er ønsket, at det skal fastholdes som et område, der er præget af landbrug i udvikling. Beliggenheden af det ansøgte sker ikke i tilknytning til en landsby, hvor landsbyafgrænsningen kunne forstyrres, ligesom det heller ikke vurderes at hindre væsentlige udsigter i området. Samlet set vurderes det nye anlæg ikke at være i strid med de værdier, der skal varetages i Kystnærhedszone B, i det værdifulde landbrugsområde eller i et landskab med generelle beskyttelsesinteresser. Anlægget vurderes at være i overensstemmelse med de hensyn, der skal tages indenfor Landskabskarakterområdet Eskebjerg Landbrugsflade, og med den udvikling, der ønskes for området. Mod nord kommer den 92 m lange facade til at ligge ubrudt og som en mur i landskabet. Det visuelle indtryk bør brydes op f.eks. ved at styrke den beplantning, der findes imellem matr. nr. 17a, Føllenslev By, Føllenslev og matr. nr. 18d, Føllenslev By, Føllenslev med hjemmehørende arter af træer og buske, sådan at det fremstår som et egentligt læhegn.

Kalundborg Kommune har på baggrund af bemærkninger i høringsfasen vurderet at der ligeledes skal etableres afskærmende beplantning af anlægget mod vest. Beplantningen skal løbe fra indkørslen til ejendommen og hen til naboskellet mod nord. Se vurdering i afsnit 7.2

Derudover er det efter høringsfasen præciseret, at den supplerende beplantning langs skellet mod nord skal overholde respektafstand til den krydsende spildevandsledning.

Beplantningen etableres i førstkomende plantningssæson efter byggeriets påbegyndelse og med en plantestørrelse der opbryder indtrykket af byggeriets nordlige facade indenfor en kortere årrække.

Følgende vilkår vil blive fastsat i godkendelsen:

- De eksisterende træer i skellet mellem matriklerne 17a, Føllenslev By, Føllenslev og 18d, Føllenslev By, Føllenslev skal suppleres med en kombination af hjemmehørende arter af træer og buske således at det kommer til at fremstå som en række af træer og buske.
- Rækken af træer og buske skal starte 5 meter fra vejkanthen på Havnsøvej og løbe ca. 200 meter ind langs matrikelskellet, som angivet på bilag 3. Med respektafstand til den spildevandsledning der krydser skellet.
- Der skal etableres et nyt 3-rækket læhegn bestående af hjemmehørende buske og træer. langs med Havnsøvej fra indkørslen til ejendommen og hen til naboskellet mellem matriklerne 17a, Føllenslev By, Føllenslev og 18d, Føllenslev By. Beplantningen skal placeres som angivet på bilag 3.

- Beplantningen skal være etableret senest 31. december året efter godkendelsen er taget i brug og være af en størrelse så de inden for en kort årrække kan opfylde deres formål.

2.2.1 Erhvervsmæssig nødvendig

Ansøger har i Miljøkonsekvensrapporten redegjort for det nye anlægs erhvervsmæssige nødvendighed.

Kommunens vurdering

Det følger af Miljøstyrelsens vejledning, at nye landbrugsbygninger som udgangspunkt er erhvervsmæssige nødvendige. I det konkrete tilfælde tages de eksisterende stalde ud af drift samtidig med at der opføres nye stalde. Jf. seneste udmelding fra Miljø- og Fødevareklagenævnet skal det i disse tilfælde vurderes om det er muligt at benytte de eksisterende bygninger. Kommunen vurderer, at ansøger har redegjort for at de eksisterende stalde er udtjente og ville skulle ombygges væsentligt for at leve op til kravene i en ny husdyrgodkendelse. På den baggrund vurderer kommunen, at det er erhvervsmæssigt nødvendigt at opføre et nyt anlæg på ejendommen.”

Det fremgår af miljøgodkendelsen, at der i det elektroniske ansøgningssystem husdyrgodkendelse.dk er foretaget en beregning af den maksimale ammoniakemission for husdyrbrugets samlede anlæg (BAT-kravet), og af den faktiske ammoniakemission fra husdyrbruget med det ansøgte projekt. Beregningen viser, at BAT-kravet er 5.089 kg NH₃-N pr. år, og at den faktiske ammoniakemission fra husdyrbruget vil være 5.087 kg NH₃-N pr. år. Kalundborg Kommune har på den baggrund vurderet, at husdyrbruget lever op til kravet om anvendelse af BAT. I beregningerne er det lagt til grund, at husdyrbrugets stalde er nye og etableres med teknologien gyllekøling eller gylleforsuring med en ammoniakreduktion på minimum 10,7 %. Kommunen har i miljøgodkendelsen bemærket, at det er en forudsætning for beregningerne, at husdyrbrugets stalde er indrettet med de beskrevne staldsystemer.

Af miljøkonsekvensrapporten fremgår bl.a. følgende vurdering af ammoniakpåvirkningen på henholdsvis kategori 3-naturområder og øvrige naturområder (rapportens side 20-21):

”Der er et kategori 3 moseområde nordøst for staldanlægget, der modtager mere end 1 kg NH₃-N/ha/år. Den forøgede ammoniakdeposition er beregnet til 2,0 kg NH₃-N/ha/år og der er en total ammoniakdeposition på 3,2 kg NH₃-N/ha/år.

Det pågældende moseområde er en pilesump med intensiv jagt i randområdet mod tilstødende marker. Der er dermed tale om et moseområde med en middel naturkvalitet, og det vurderes, at mosen er under direkte påvirkning af næringsstoffer fra de tilstødende marker (markbidrag).

Tålegrænsen for § 3-moser er 15-30 kg N/ha/år, og det pågældende moseområde vurderes at være en mosetype, der har en tålegrænse i den øvre ende af intervallet, dvs. 20-30 kg NH₃-N/ha/år. Da baggrundsbelastningen i området er ca. 10 kg NH₃-N/ha/år⁵ vil der med en merbelastning på 3,2 kg NH₃-N/ha/år ikke ske en overskridelse af moseområdets tålegrænse.

På den baggrund vurderes det, at der ikke sker en væsentlig påvirkning af kategori 3-naturområder.

[...]

Der er et enkelt naturområde (vandhul – naturpunkt 5) der modtager en merbelastning på mere end 1,0 kg NH₃-N/ha/år. Det konkrete vandhul modtager en merbelastning på 1,2 kg NH₃-N/ha/år.

Vandhullet ligger op til intensivt dyrkede marker og det vurderes, at der kommer en ikke uvæsentlig næringsstofftilførsel fra de dyrkede marker (markbidrag). Det vurderes således, at en merbelastning på 1,2 kg NH₃-N/ha/år i den sammenhæng er uvæsentlig.

På den baggrund vurderes det, at der ikke sker en væsentlig påvirkning af øvrige naturområder konkrete vandhuller.”

Kalundborg Kommune har i miljøgodkendelsen foretaget følgende vurdering i forhold til ammoniakpåvirkningen af den omkringliggende natur (godkendelsens side 17-19):

”Depositionsberegninger er foretaget i ansøgningssystemet husdyrgodkendelse.dk til de nærmeste 7 naturarealer indenfor kategorierne 1, 2 og 3 og til nærliggende § 3-beskyttet sø og eng, der ikke hører ind under kategorierne. For kategori 1-natur er der set på kumulation fra andre ejendomme, men ikke fundet andre ejendomme der skal medregnes.

Beregningerne viser flg. værdier, se også figur 3 nedenfor:

- Kategori 1 natur på en afstand af mere end 1000 m fra ejendommen (ansøgningens beregningspunkt 1) modtager 0,1 kg N/ha/år i totaldeposition fra det udvidede landbrug.
- Kategori 2 natur på en afstand af mere end 1000 m fra ejendommen (beregningenspunkt 2) modtager 0,0 kg N/ha/år i totaldeposition fra det udvidede landbrug.
- Kategori 3 natur på en afstand af 300-500 m fra ejendommen (beregningenspunkt 3 og 4) modtager hhv. 2,0 og 0,3 kg N/ha/år i merbelastning fra det udvidede landbrug og ialt 3,2 hhv. 1,0 kg N/ha/år i totaldeposition.

⁵ https://www2.dmu.dk/1_viden/2_Miljoetilstand/3_luft/4_spredningsmodeller/5_Depositionsberegninger/depositiontables.asp?period=2018&water=kommuner&Select=Vis+tabel.

- Til øvrige beregningspunkter (punkt 5, 6 og 7) i nærliggende § 3-natur viser beregningerne 0,1-1,2 kg N/ha/år i merbelastning til i alt 0,3-1,9 kg N/ha/år som totaldeposition.

Til disse værdier for deposition skal lægges baggrundsbelastningen fra atmosfærisk nedfald af kvælstof, der for Kalundborg Kommune som helhed er beregnet til at være 10,0 kg N/ha/år (2018-tal⁶). Naturområdernes belastning med kvælstof kommer derved til at ligge i spændet fra 10-13 kg N/ha/år.

Påvirkning af kategori 1 og 2 natur

Anlæggets beregnede ammoniakdeposition til kategori 1 og 2 natur er mindre end det beskyttelsesniveau, der fremgår af godkendelsesbekendtgørelsens §§ 26 og 27. Udvidelsen vurderes derfor ikke at påvirke kategori 1 og 2 natur væsentligt.

Påvirkning af kategori 3 og øvrige naturområder

Det beregningspunkt for kategori 3 natur der ligger nærmest ved landbruget (ca. 300 m mod nordøst) er en relativt smal mosebræmme omkring to søer, hvoraf den ene sø figurerer som beregningspunkt 5.

Mosen er besigtiget af Kalundborg Kommune i 2018 i forbindelse med Miljøstyrelsens projekt 'Kortlægning af kvælstoffølsom natur'⁷.

Her blev lokaliteten overordnet set karakteriseret som en skovsump med pil (både krat og gamle træer) og (grå-)el, en mindre del (ca. 30 %) fremstod dog som rørskov domineret af tagrør. Alle de arter der blev noteret i mosen, hører til de næringskrævende plantearter, dette tyder IKKE på at naturlokaliteten er næringsfølsom og vil blive påvirket af depositioner af kvælstof i den beregnede størrelsesorden

Beregningspunkt 4 er til en mindre moselavning der også indeholder en vandflade ca. 450 m øst for ejendommen. Mose og sø indgår i et større, § 3-beskyttet engareal (beregningsspunkt 7, ikke Kategori 3-natur). Kommunen har ikke foretaget besigtigelser i dette naturområde, men engen er registreret af Naturstyrelsen i 2012 i forbindelse med Miljøministeriets serviceeftersyn af naturbeskyttelseslovens § 3 (2012-2015).

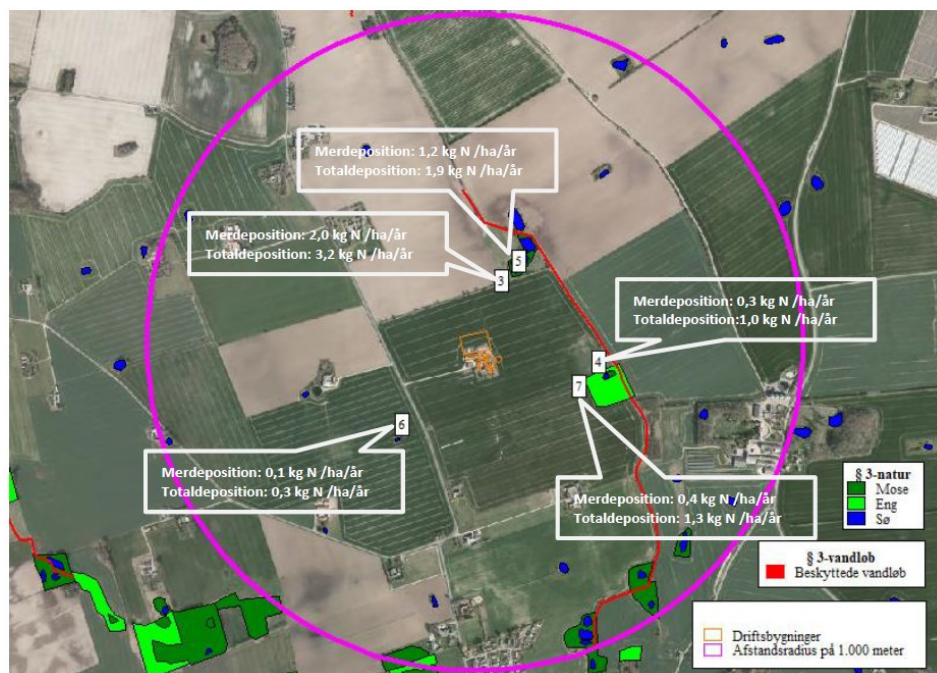
Af registreringsskemaet⁸ fra lokaliteten fremgår det at engarealet var uden drift og meget højt vokset, og igen tyder plantesammensætningen på næringsrige forhold. Kommunen vurderer at det er usandsynligt at mosedelen af naturområdet skulle skille sig ud med en radikalt anderledes og næringsfølsom vegetation, formentlig bærer moselavningen et udvalg af de note-

⁶ Se: https://www2.dmu.dk/1_viden/2_Miljoetilstand/3_luft/4_spredningsmodeller/5_Depositionsberegninger/depositiontables.asp?period=2018&water=kommuner&Select=Vis+tabel.

⁷ Link til naturrapport fra Miljøportalen: <https://naturereport.miljoportal.dk/858946>.

⁸ Link til naturrapport fra Miljøportalen: <https://naturereport.miljoportal.dk/722308>.

rede arter der tåler de vådeste forhold. På den baggrund vurderer kommunen IKKE at tilstandsændringer er sandsynlige som følge af let forøget næringsbelastning.

Figur 3: Udklip fra ansøgningen visende de beskyttede naturområder i lokalområdet, med angivelse af beregningspunkterne 3-7 og depositionen på formen merdeposition/totaldeposition. Afstanden til beregningspunkt 1 og 2 (= kategori 1- og 2-naturområderne) er så stor, at de ikke er vist på kortet.

Kommunens vurdering er derfor alt i alt at der IKKE er grund til at stille særlige krav i forbindelse med udvidelsen af husdyrbruget aht. det nærmest beliggende areal med Kategori 3-natur, og heller ikke til øvrige beskyttede naturarealer, der ligger længere væk fra ejendommens bygninger og derfor vil modtage mindre kvælstof udledt fra det aktuelle landbrug.”

Det fremgår af Kalundborg Kommunes besigtigelse af mosen med beregningspunkt 3 den 3. september 2019 i forbindelse med Miljøstyrelsens projekt 'Kortlægning af kvælstoffølsom natur',⁹ at den estimerede naturtilstand er moderat (III), og at der blev registreret følgende arter: almindelig fredløs, kryb-hvene, engriflet hvidtjørn, almindelig hundegræs, gul iris, vand-mynte, bladmosser, glat hund-rose, en art af ribs-slægten, glans-pil, korbær, feber-nellikerod, stor nælde, burresnerre, tykakset star, tagrør, skov-hullæbe, ahorn, ask, hjortetrøst, almindelig hyld, skvalderkål, sværtevæld, vild kørvel, grå-el, hvid-el, lådden dueurt, kattehale, almindelig skjolddrager og ager-tidsel.

⁹ Link til naturrapport fra Miljøportalen: <https://naturereport.miljoportal.dk/858946>.

Af det elektroniske ansøgningssystem husdyrgodkendelse.dk fremgår det, at beregningspunkt 1 (kategori 1-natur) benævnes ”Nr. 1. Overdrev (Natura 2000)”, beregningspunkt 2 (kategori 2-natur) benævnes ”Nr. 2. Overdrev (Natura 2000)”, beregningspunkt 3 (kategori 3-natur) benævnes ”Nr. 3. Mose – nordøst”, beregningspunkt 4 (kategori 3-natur) benævnes ”Nr. 4 Mose – sydøst”, beregningspunkt 5 (§ 3-natur) benævnes ”Nr. 5. Vandhul – nordøst”, beregningspunkt 6 (§ 3-natur) benævnes ”Nr. 6. Vandhul – sydvest”, beregningspunkt 7 (kategori 3-natur) benævnes ”Nr. 7. Engområde – sydøst” og beregningspunkt 8 (kategori 1-natur) benævnes ”KK – 1”.

Særligt i forhold til projektets påvirkning på bilag IV-arter fremgår herefter følgende (godkendelsens side 19-20):

”Påvirkning af naturområder med bilag IV-arter

Af de bilag IV-arter, der huses i Kalundborg Kommune, er det konkrete udvidelsesprojekt kun relevant i forhold til bevaringsstatus for markfirben, spidssnudet frø og stor vandsalamander. Fire andre Bilag IV-arter (klokkefrø, løgfrø, strandtudse, grønbroget tudse), der huses i kommunen, vurderes ud fra deres nuværende, geografiske udbredelse i kommunen ikke at blive berørt af udvidelsen.

Kommunen har ikke tilstrækkeligt detaljerede og opdaterede registreringer af markfirben, stor vandsalamander og spidssnudet frø til at kunne udelukke deres tilstedeværelse ved ejendommens anlæg eller arealer. Tværtimod vil disse vidt udbredte arter formentligt være tilstede på gunstige lokaliteter. For padderne er de egnede levesteder først og fremmest ved søer og søbredder, men også på fugtige steder i skove og beplantninger, og for markfirben f.eks. på sandede soleksponerede markkanter og diger.

Ifølge Danmarks Miljøportal Naturdata er der, jf. figur 4 registreret spidssnudet frø på en afstand af nærværd 2,0 km fra ejendommen i 2013, men at der ikke er gjort registreringer tættere på kan som nævnt skyldes manglende, målrettet eftersøgning. De søer der ligger nærmest landbruget (se figur 3) kan meget vel være egnede som levested for padder, bl.a. er søen ved beregningspunkt 5 betegnet som klarvand. Umiddelbart skulle dårlig vandkvalitet derfor ikke være årsag til fravær af frøer og andre padder i nærområdet til landbruget.

[Figur 4 udeladt]

Siden der i øvrigt er tale om en fortsættelse af landbrugsdriften på eksisterende markarealer, vil de arter, der færdes nær landbruget allerede være underlagt de betingelser, som almindelig landbrugsdrift medfører, herunder jordbehandling, gødskning og marksprøjtning. Den merbelastning som udvidelsen måtte give, vurderes derfor ikke i sig selv medføre en væsentlig forandring i arternes nærmiljø. Bevaringsstatus for arterne må derfor betragtes som værende uændret ved gennemførelse af udvidelsesprojektet.

Det samme gør sig gældende for flagermus (alle arter er Bilag IV-arter), der måtte bebo eller søge føde i skove og bygninger på eller nær landbruget.

Kommunens vurdering er derfor at der IKKE er grund til at stille særlige krav i forbindelse med udvidelsen af husdyrbruget aht. Bilag IV-arter.”

I forhold til lugtemission fra husdyrbruget fremgår det af miljøgodkendelsen, at der er foretaget beregning af lugt til nærmeste enkeltboliger uden landbrugspligt, samlet bebyggelse og byzone. Beregningen viser, at beskyttelsesniveauet for lugt overholdes i forhold til alle tre genekategorier. Kalundborg Kommune har på den baggrund vurderet, at husdyrbruget som udgangspunkt ikke medfører væsentlige lugtgener for de omkringboende. Kommunen har fastsat følgende vilkår 26 for at imødekomme uventede lugtgener:

”26. Såfremt der efter kommunens vurdering opstår væsentlige lugtgener, der vurderes at være væsentligt større, end der kan forventes ifølge grundlaget for miljøvurderingen, kan kommunen meddele påbud om, at der skal indgives og gennemføres projekt for afhjælpende foranstaltninger.”

I forhold til støj fra husdyrbruget fremgår det af miljøgodkendelsen, at Kalundborg Kommune har vurderet, at den ansøgte drift ikke vil medføre væsentlige støjgener. Kommunen har i den forbindelse med udgangspunkt i områdetype 3, blandet bolig og erhverv samt landbrugsdrift, i Miljøstyrelsens vejledning nr. 5/1984 om Ekstern støj fra virksomheder fastsat følgende vilkår om støj:

”27. Virksomheden skal, for egen regning, dokumentere, at støjvilkår overholdes, hvis tilsynsmyndigheden finder det påkrævet. Dokumentation for overholdelse af støjkravene kan være i form af målinger i ejendommens omgivelser (under fuld drift) eller kildestyrkemålinger ved de enkelte støj-kilder kombineret med beregninger efter den fælles nordiske beregningsmodel for industristøj.

28. Virksomhedens bidrag til støjbelastningen i omgivelserne må ikke overstige følgende værdier, målt ved nabobeboelser eller deres opholdsarealer:

Mandag-fredag Kl. 7-18 (8 timer) Lørdag Kl. 7-14 (7 timer)	Alle dage Kl. 18-22 (1 time) Lørdag Kl. 14-18 (4 timer) Søn- og helligdage Kl. 7-18 (8 timer)	Alle dage Kl. 22-7 (½ time)	Alle dage Kl. 22-7 Maksimal værdi
55 dB(A)	45 dB(A)	40 dB(A)	55 dB(A)

Støjbidraget (bortset fra maksimalværdien) måles som det ækvivalente, konstante, korregerede støjniveau i dB(A) (re. 20 µPa). Tallene i parenteserne angiver midlingstiden inden for den pågældende periode.”

I forhold til transport har Kalundborg Kommune i miljøgodkendelsen vurderet, at husdyrbruget ikke medfører væsentlige transportgener, og kommunen har derfor ikke stillet vilkår til begrænsning af transportgener. Kommunen har ved vurderingen lagt vægt på, at der fra husdyrbrugets eneste til- og frakørsel er mere end 200 m til nærmeste nabo, og at til- og frakørslen leder ud på Havnsøvej, som er en offentlig vej. Kommunen har endvidere lagt vægt på, at transport via offentlig vej er reguleret af færdselsloven, og at husdyrbruget er beliggende i landzone, hvor beboere må acceptere visse ulemper, som kan være forbundet med at være nabo til et landbrug, herunder visse transportgener.

2.2 Klagens indhold

2.2.1 Klager 1

Klager har anført, at Kalundborg Kommunes afgørelse om miljøgodkendelse er behæftet med retlige og faktiske mangler, idet kommunen forudsætter, at husdyrbruget på Havnsøvej 32 ikke er teknisk, forurenings- og driftsmæssigt forbundet med husdyrbruget på Nykøbingvej 57, selvom alle faktiske omstændigheder indikerer, at husdyrbrugene ifølge husdyrbruglovens § 16 c er forbundne. Det er derfor klagers opfattelse, at kommunen som følge heraf burde have behandlet godkendelsen af husdyrbrugene samlet, ligesom miljøkonsekvensrapporten og beregningerne heri burde være baseret på beregning af den samlede udledning af husdyrbrugene. Klager henviser i den forbindelse til forarbejderne til husdyrbruglovens § 16 c og udleder en række momenter som afgørende for, om et husdyrbrug er teknisk, forurenings- og driftsmæssigt forbundet med et andet husdyrbrug, herunder (i) Fællesanlæg, (ii) Rørforbindelser, (iii) Flytning af dyr, (iv) Afstanden mellem anlæggene, (v) Drift af samme fysiske person og (vi) Drift af samme juridiske person. Klager påpeger, at fælles husdyrgødningslagre er fællesanlæg, og at det må formodes, at kornlageret tilhørende husdyrbruget på Nykøbingvej 57 også er et fællesanlæg, idet Havnsøvej 32 alene har planlagt at opføre fodersiloer. Videre påpeger klager, at det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at der skal ledes vand fra en boring på Nykøbingvej 57 til Havnsøvej 32, og af en selvstændig ansøgning, at der skal etableres en gylleledning med henblik på at pumpe gylle fra Havnsøvej 32 til en gyllebeholder på Nykøbingvej 57. Herved etableres der to fælles rørforbindelser mellem husdyrbrugene. I forlængelse heraf henviser klager til, at det fremgår af ansøgers hjemmeside, at ansøger flytter dyrene fra husdyrbruget på Nykøbingvej 57 til Havnsøvej 32, når svinene opnår en størrelse på over 30 kg. Dertil kommer, at der alene er en afstand på 972 m mellem husdyrbrugene, at begge husdyrbrugene drives af den samme fysiske og juridiske person, og at gælden optaget på Nykøbingvej 57 er tinglyst på både Nykøbingvej 57, Havnsøvej 32 og Havnsøvej 27A, hvorefter landbrugsejendommene hæfter solidarisk indbyrdes over for banken. Videre har klager tilføjet, at selvom husdyrbruget på Nykøbingvej 57 bliver nedlagt med tiden, vil det ikke ske i takt med, at Havnsøvej 32 bliver opført, hvorfor der vil være en overlappingsperiode, hvor husdyrbrugene

vil sameksistere, og det omkringliggende miljø vil blive udsat for den kumulative virkning heraf.

Desuden har klager anført, at miljøgodkendelsen af husdyrbruget beror på en miljøkonsekvensrapport, hvori beregningerne vedrørende gødningsproduktion- og håndtering udtrykkeligt forudsætter, at husdyrbruget på Nykøbingvej 57 nedlægges, selvom det ikke tyder på, at ansøger har til hensigt at nedlægge husdyrbruget. I den anledning henviser klager til, at ansøger har modtaget et tilsagn om tilskud på 4.282.777,50 kr. til en tilbygning på husdyrbruget på Nykøbingvej 57, og at Kalundborg Kommune på trods heraf har afvist at stille som vilkår for miljøgodkendelsen, at husdyrbruget på Nykøbingvej 57 nedlægges. I forlængelse heraf påpeger klager, at hvis husdyrbruget på Nykøbingvej 57 ikke nedlægges, vil husdyrbruget på Havnsøvej 32 alene have en opbevaringskapacitet på 3.175 m³, hvilket alene udgør 30,9 % af den påkrævede opbevaringskapacitet på 10.260 m³, jf. miljøkonsekvensrapportens side 16. Det er på baggrund heraf klagers opfattelse, at afgørelsen er behæftet med en væsentlig retlig mangel, som bør føre til, at afgørelsen ophæves, og sagen hjemvises til fornyet behandling.

Klager har endelig anført, at Kalundborg Kommune ikke har oplyst sagen tilstrækkeligt, for så vidt angår den transportbelastning, som miljøgodkendelsen medfører. Klager henviser til kommunens vurdering af, at antallet af transporter årligt øges fra 304 til 559, som vil medføre en begrænset gene for det omkringliggende område. Det er klagers opfattelse, at kommunen i forbindelse med vurderingen ikke har inddraget, at disse transporter skal køre igennem Føllenslev By, som er en bevaringsværdig landsby. I forlængelse heraf henviser klager til et brev fra tidligere miljøminister Lea Wermelin, hvoraf det fremgår, at beskyttelsesniveauet ved støj fra trafik beror på en konkret vurdering fra kommunernes side, hvori de lokale miljøhensyn skal indgå, ligesom at kommunen skal meddele afslag, hvis husdyrbruget med det ansøgte indebærer væsentlig virkning på miljøet, som ikke kan imødegås med vilkår. Det er klagers opfattelse, at det er uklart, hvilke konsekvenser det øgede antal transporter vil have, hvilket bør undersøges tilbundsgående.

Vedlagt klagen er Kalundborg Kommunes afgørelse om miljøgodkendelse af 5. februar 2021, et udskrift fra Digital MiljøAdministration over udførte tilsyn, ansøgers ansøgning om tilsagn om tilskud til modernisering af slagtesvinestalde til Nykøbingvej 57, udskrift fra tingbogen over det tinglyste obligationslån i Nykøbingvej 57, brevet fra tidligere miljøminister Lea Wermelin og ansøgningen om etablering af gylleledning.

2.2.2 Klager 2

Klager har anført, at Kalundborg Kommune ikke har krævet rimelige alternative løsninger undersøgt, herunder en alternativ placering eller nedskalering af den nye stald. Klager påpeger, at det nye anlæg udleder næsten tre gange så meget lugt som det hidtidige, og at lugtkonsekvenszonen er

beregnet til næsten 1.200 m, selvom den virkelige lugtkonsekvenszone er større. Det er klagers opfattelse, at idet lugtkonsekvenszonen omfatter 100 husstande og et tilgrænsende sommerhusområde, burde klager og kommunen overveje alternative løsninger, herunder placering og størrelse, der generer færre mennesker, idet de omkringliggende boliger bliver usælgelige. Som alternativ placering har klager foreslået Egemark på Nykøbingvej 57, hvor ansøger selv bor og ejer fire ud af syv huse beliggende i lugtkonsekvenszonen, samt hvor placeringen er bedre i forhold til trafik, Natura 2000-områder og zonen for nitratsfølsomme indvindingsområder. Hertil kommer, at den alternative placering medfører, at den positive egnsudvikling af Havnsø kan fortsætte. Det er i øvrigt klagers opfattelse, at ansøger eller en anden kommende ejer inden for de næste 5-10 år vil udvide yderligere, og at det derfor er rettidig omhu allerede nu at placere husdyrbruget ved hovedvejen. Klager stiller spørgsmål ved, om kommunens argumentation for ikke at fastsætte krav om undersøgelse af alternative placeringer er i overensstemmelse med VVM-direktivet. Desuden henviser klager til tidligere miljøminister Lea Wermelins besvarelse af spørgsmål 531, der vedrører rimelige alternativer, herunder i forhold til placering, stillet af folketingsmedlem Zenia Stampe i forbindelse med den konkrete sag. Ifølge klager er et andet alternativ, at kommunen fastsætter vilkår om effektiv bekæmpelse af lugt, eller at ansøger nedskalerer det nye anlæg, så det ikke udleder mere lugt end det nuværende anlæg på 44.000 OU/s. Det er derudover klagers opfattelse, at godkendelse af projektet ifølge husdyrbruglovens § 16 a skal behandles i kommunalbestyrelsen, idet projektet medfører en udledning af 5.087 kg NH₃-N pr. år og 4.451 stipladser.

Klager har desuden anført, at Kalundborg Kommune bør stille vilkår om, at de to gamle produktionsanlæg på Guldager og Egemark lukkes. Det er klagers opfattelse, at såfremt kommunen ikke tilføjer et sådant vilkår, er der ingen garanti for, at de gamle produktionsanlæg lukkes, hvilket betyder en meget større kumulation, større forurening, stor udvidelse af lugtkonsekvenszonen og forøget trafik. Det er samtidig klagers opfattelse, at emissions- og kumulationsberegningerne, beregningen af gyllekapacitet, påvirkningen af natur og lugtberegningerne er forkerte, såfremt det ene eller begge de gamle anlæg holdes i drift, fordi produktionen så omfatter 6.500 årligt producerede svin fra hver af Egemark og Guldager samt 20.000 årligt producerede svin fra det nye anlæg. Hertil har klager tilføjet, at der er uoverensstemmelse mellem de produktionstal, der er oplyst i miljøgodkendelsen og de produktionstal, som ansøger har oplyst på Facebook.

Endvidere har klager i forhold til påvirkning af kategori 1- og 2-natur anført, at Kalundborg Kommune bør meddele afslag på ansøgningen om miljøgodkendelse ud fra forsigtighedsprincippet i habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Det er klagers opfattelse, at grundantagelsen er, at der sker skade, og at der derfor må kræves en mere omfattende habitatvurdering, hvor det undersøges, om merdispositionen i kumulation med andre bidrag skader integriteten. Til forklaring har klager henvist til Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse i j.nr. NMK-10-00337, NMK-33-00275 og NMK-34-00056.

Ifølge klager bør kommunen ved vurderingen se bort fra husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 43, stk. 7, idet bevisbyrdereglen er i strid med habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, hvilket ses i bl.a. ”Muslingedommen”.¹⁰ Kommunen bør i den forbindelse ifølge klager endvidere se bort fra husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 26 og § 27 og foretage en konkret vurdering af sagen i henhold til habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Klager har til støtte herfor henvist til et brev af 19. november 2019 fra Sirius Advokater til Holbæk Kommune i en lignende sag i Holbæk og til ”Hollandsdommen”.¹¹ I forlængelse heraf har klager bemærket, at kommunen ved beregning af ammoniakpåvirkningen af naturen skal anvende baggrundsbelastningen ved Havnsøvej 32 frem for den gennemsnitlige baggrundsbelastning i kommunen på ca. 10 kg N pr. ha pr. år. I forhold til kategori 1-natur har klager påpeget, at kommunen ikke har beregnet ammoniakdepositionen i kumulation med andre ejendomme, at kommunen har forsømt at inddrage Natura 2000-områderne beliggende ca. 2,8 km vest og 1,9 km nordvest for husdyrbruget, og at kommunen ikke har beskrevet habitatområderne og deres sårbarhed over for ammoniak, herunder en beskrivelse af bevaringsmålsætning og graden af målopfyldelse i området. I forhold til kategori 3-natur har klager påpeget, at kommunen har meddelt miljøgodkendelse, selvom tre områder med kategori 3-natur modtager over 1 kg N pr. ha pr. år, hvilket vil have negativ påvirkning på området. I tilknytning hertil har klager bemærket, at kommunen er forpligtet af vandrammedirektivet til at sikre en god tilstand i de to beskyttede vandløb omkring husdyrbrugene, som løber ud i henholdsvis Neksø Bugt og mod Vesterlyng. Det er klagers opfattelse, at projektet ikke overholder kravene for ammoniakdeposition, og til støtte herfor har klager henvist til artiklen ”Kysternes miljø har det ringe – se hvordan din strand har det” fra Nordvestnyt den 3. juli 2020.

I forlængelse heraf har klager anført, at Kalundborg Kommune har konstateret, at der findes bilag IV-arter, herunder markfirben, stor vandsalamander mv., og at det er kommunens ansvar at beskytte disse arter.

Dernæst har klager anført, at etableringen af det ansøgte medfører store lugtgener for de omkringboende, hvilket er i strid med formålet om at begrænse lugtgener i husdyrbruglovens § 1, stk. 2, 1. punktum. Klager har i den forbindelse henvist til, at Kalundborg Kommune ved beregningen af lugtgeneafstandene har anvendt ”afkortningsreglen”. Det er klagers opfattelse, at det er en forudsætning for at anvende denne regel, at der anvendes tidsaktuelle og lokale meteorologiske data, og at det ikke fremgår af sagen, om det er tilfældet. Klager er derfor kritisk over for anvendelsen af reglen, herunder særligt fordi det ofte blæser fra nord. Til støtte herfor har klager henvist til en tabel uden brug af afkortningsreglen, hvoraf det bl.a. fremgår, at den del af Føllenslev, der ligger nærmest husdyrbruget, og som ikke er byzone, udsættes for over 7 OU_e pr. m³ ved nordenvind, hvorved geneaf-

¹⁰ EU-Domstolens dom af 7. september 2004 i sag C-127/02.

¹¹ EU-Domstolens dom af 14. januar 2019 i sag C-293/17.

standen for lugt overskrides. Det er klagers opfattelse, at de fleste omkringboende vil opleve store lugtgener, og klager har på den baggrund opfordret til, at der arbejdes målrettet med nedbringelse af lugtgener fra anlægget.

Klager har videre anført, at Kalundborg Kommune skal stille krav om etablering af gyllekøling, som har en ammoniakreduktionseffekt på op til 50 %, frem for at give ansøger mulighed for at vælge et gylleforsuringsanlæg med en ammoniakreducerende effekt på 10,7 %. I forlængelse heraf har klager henvist til, at BAT-kravet i forhold til udledning af ammoniak kun er overholdt med 2 kg NH₃-N pr. år, hvilket ifølge klager er en meget lille margin, når der er tvivl om, hvorvidt det nye anlæg kommer til at producere 20.000 eller 26.000 svin. Videre har klager påpeget, at forureningen før var 2.736 kg NH₃-N pr. år, og at den nu stiger til 5.087 kg NH₃-N pr. år. Det er klagers opfattelse, at overholdelse af BAT-kravet med en margin på 2 kg er uholdbart, og at kommunen bør stræbe efter en langt mere ambitiøs reduktion af ammoniakudledningen. I forlængelse heraf er det klagers opfattelse, at vilkår 6 skal ændres til, at ventilationssystemerne altid skal renholdes, således at anlægget ikke må være beskidt, indtil det rengøres én gang om året.

Derefter har klager anført, at det nye husdyrbrug er stort og vil påvirke det visuelle indtryk af landskabet markant. Klager har i den forbindelse konstateret, at der allerede er fire fodersiloer, og klager har i den anledning stillet spørgsmålstejn ved, hvorfor det er nødvendigt at etablere yderligere fire, såfremt planen fortsat er at nedlægge de gamle produktionsanlæg. I forlængelse heraf har klager påpeget, at kommunen er forpligtet til at arbejde for at overholde kommuneplansudpegningerne.

Yderligere har klager anført, at Kalundborg Kommune i overensstemmelse med formålet i husdyrbruglovens § 1, stk. 2, 1. punktum, om at forebygge og begrænse støjgener mest muligt, bør undersøge, om støjgrænserne i vilkår 27 er for lempelige. I den anledning henviser klager til, at ansøger ikke har dokumenteret et behov for det lempelige støjvilkår, og at det ikke fremgår af sagen, om kommunen har foretaget en vurdering af, om landbruget uden væsentlige omkostninger kan overholde et støjvilkår med lavere støjgrænseværdier.

Klager har derudover anført, at hvis der er sandsynlighed for, at ansøger ikke kan komme af med den producerede gylle, må Kalundborg Kommune ikke meddele godkendelse. I den forbindelse har klager påpeget, at ansøger skal kunne opbevare ni måneders gyllekapacitet, og at ansøger har redegjort for en gyllekapacitet på 10.275 m³, mens produktionen af gylle udgør 13.680 m³. Det er klagers opfattelse, at der ikke er meget margin til overproduktion af gylle, og at det hele afhænger af opbevaringskapaciteten på Egemark, som potentielt er lukket. Det er endvidere klagers opfattelse, at kommunen skal redegøre for, om der er kapacitet på markerne til at modtage al gyllen.

Klager har videre anført, at Kalundborg Kommune ikke bør meddele godkendelse til projektet, så længe der i miljøkonsekvensrapporten ikke er en vurdering af påvirkningen af menneskers sundhed udarbejdet af sundhedsmæssigt kompetente eksperter, som er et krav efter husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 6 og stk. 7. Derudover er det klagers opfattelse, at ansøgningssagen bør afvente den undersøgelse, som Institut for Folkesundhed er ved at udarbejde.

Herefter har klager anført, at den manglende infrastruktur i Føllenslev ikke egner sig til tunge transporter. Hertil har klager påpeget, at der til det nye anlæg søges om 559 årlige transporter, herunder 225 gylletransporter, som skal frem og tilbage, hvilket vil sige 1.118 årlige transporter, og at estimatet afhænger af, om det nye anlæg producerer 20.000 svin eller 26.000 svin, og om det gamle anlæg nedlægges. Dertil bemærker klager, at ansøger på Facebook har oplyst, at gyllen ikke skal køres til Egemark, men derimod pumpes over et beskyttet vandløb.

I øvrigt har klager oplyst, at der er indsamlet 110 fysiske underskrifter og 600 digitale underskrifter til at understøtte klagen over projektet.

Endelig har klager anført en række betragtninger om markdræn, manglende tilsyn og danefæ.

2.3 Kalundborg Kommunes bemærkninger til klagerne

2.3.1 Bemærkninger til klagen fra klager 1

Kalundborg Kommune har den 24. marts 2021 til klagen bemærket, at kommunen fastholder vurderingen af, at de to husdyrbrug på Havnsøvej 32 og Nykøbingvej 57 skal vurderes og godkendes hver for sig, idet det er to selvstændige ejendomme, der ligger på hver deres matrikel med individuelle ejendomsnumre og med en afstand på 900 m mellem staldanlæggene. Videre har kommunen henvist til en sag fra Natur- og Miljøklagenævnet med j.nr. NMK-132-00018, hvori nævnet fandt, at en afstand på 310 m mellem to anlæg var medvirkende til, at anlæggene ikke skulle godkendes samlet. I tillæg hertil har kommunen bemærket, at kontrol af opbevaringskapaciteten er et tilsynsanliggende, og at kravet om kapaciteten kan opfyldes bl.a. ved at leje kapacitet hos tredjemand, hvorfor det ikke reguleres ved vilkår i en miljøgodkendelse. Dertil kommer, at etablering af vand- og gylleledning mellem husdyrbrugene ikke er en forudsætning for projektet, og at dette heller ikke i sig selv gør husdyrbrugene forureningsmæssigt forbundne. Desuden har kommunen bemærket, at flytning af dyr mellem de to husdyrbrug er almindelig praksis, som ikke gør husdyrbrugene forurenings- eller driftsmæssigt forbundne, og at de fælles økonomiske forhold på husdyrbrugene ikke har betydning for vurderingen.

2.3.2 Bemærkninger til klagen fra klager 2

Kalundborg Kommune har den 24. marts 2021 til klagen bemærket, at kommunen fastholder vurderingen af, at den ansøgte placering er den bed-

ste i forhold til de eksisterende bygninger på ejendommen, og at placeringen overholder alle afstandskrav i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen, ligesom placeringen ikke er i strid med de landskabelige værdier.

Kalundborg Kommune har desuden bemærket, at udledning af næringsstoffer fra udbringningsarealer og dermed påvirkning af habitatopland er reguleret af anden lovgivning og ikke en del af afgørelsen om at meddele miljøgodkendelse til et husdyrbrug.

2.4 Nye oplysninger under sagens behandling

Miljø- og Fødevareklagenævnet har den 31. januar 2023 anmodet Kalundborg Kommune om at fremsende en eventuel vurdering af, om de eksisterende bygninger, som nedrives, kan være yngle- eller rasteområder for flagermus, og om de eventuelt indgår i den økologiske funktionalitet.

Kalundborg Kommune har den 28. februar 2023, som følge af Miljø- og Fødevareklagenævnets henvendelse, oplyst, at kommunen i forbindelse med udarbejdelsen af miljøgodkendelsen har foretaget en vurdering af projektets påvirkning af flagermus, som ikke indgår i fuld længde i miljøgodkendelsen. Kommunen har samlet de foretagne vurderinger i et dokument og vedlagt det besvarelsen. Af dokumentet fremgår bl.a.:

”Flagermus lever med stor sandsynlighed i området og anvender med stor sandsynlighed diverse bygninger som vinter- og/eller sommerkvarter, inkl. yngleplads (se også næste side)

I forbindelse med den aktuelle sagsbehandling på Havnsøvej 32 er forekomst af flagermus med andre ord betragtet som et faktum, og der er derfor ikke gjort forsøg på at opspore, kvantificere eller på anden måde undersøge den faktiske (mulige) bestands størrelse på Havnsøvej 32 eller i området som helhed.

Af dette følger også at nedrivning af stald og lade på Havnsøvej 32 vil berøre bygninger, der forud for ændringerne kan have fungeret som levested for flagermus: På ejendommen er der dog stadig en række ældre bygninger tilbage, herunder hovedhuset, hvorfor der ikke er tale om en total nedrivning og fjernelse af samtlige, mulige levesteder på ejendommen.

Ud af bygningernes samlede areal på 2730 m² nedrives 560 m², altså 20 %.

I kommunens vurdering af dette er der

- dels lagt vægt på arealet af disse tilbageværende bygninger på Havnsøvej 32,
- dels taget i betragtning at andre bygninger og landejendomme i nærområdet kan være levested for flagermus.

På denne baggrund er det vurderet at påvirkningen af levestedet (i form af nedrivning, idet der ses bort fra evt. nyt levested i den nybyggede staldbygning) kunne betragtes som negativ, men at omfanget er vurderet som værende ikke-væsentligt.

Kommunens konklusionen er derfor at flagermus og deres levesteder ikke bliver negativt påvirket i væsentlig grad, set i lyset af en bredere, økologisk funktionalitet af alle levesteder for flagermus i området.

Som følge af dette er der heller ikke taget stilling til afværgeforanstaltninger eller erstatningsbiotoper, der kunne tilvejebringe nye levesteder.

Der er ikke kendskab til andre, væsentlige nedrivninger eller ombygninger i området, der skal ses i kommutation til den påvirkning af flagermus, som det ansøgte på Havnsøvej 32 bevirker.”

3. Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger og afgørelse

3.1 Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelse

Det fremgår af § 11, stk. 1, 1. pkt., i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet, at nævnet kan begrænse sin prøvelse af en afgørelse til de forhold, der er klaget over.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har i denne klagesag fundet anledning til at behandle følgende forhold:

- 1) Kravet om anvendelse af BAT
- 2) Godkendelsens omfang – samdrift
- 3) Indholdet af miljøkonsekvensrapporten
- 4) Alternative løsninger
- 5) Projektets påvirkning på områdets landskabelige værdier
- 6) Lugtgener
- 7) Støjgener
- 8) Transportgener
- 9) Ammoniakpåvirkning af natur
- 10) Ammoniakpåvirkning af bilag IV-arter

Efter Miljø- og Fødevareklagenævnets vurdering er der ikke med klagen i øvrigt fremkommet forhold, der kan føre til ændringer af Kalundborg Kommunes afgørelse.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at nævnet ved behandlingen af klager over afgørelser efter husdyrbrugloven kun kan tage stilling til forhold, der er omfattet af husdyrbruglovgivningen. Nævnet tager derfor ikke stilling til klagepunkterne vedrørende regulering af trafik på offentlig vej og økonomiske interesser, herunder i form af faldende ejendomsværdi. Nævnet tager heller ikke stilling til klagepunkterne vedrørende nedlægelse af produktionsarealer på Nykøbingvej 57, idet forholdet beror på tilsyn.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker endvidere, at det påhviler Kalundborg Kommune at påse, at såvel reglerne i husdyrlovgivningen samt godkendelser efter husdyrbrugloven og vilkårene heri overholdes, jf. husdyrbruglovens kapitel 5. Det er et tilsynsanliggende, om husdyrbruget overholder de generelle regler i husdyrgødningsbekendtgørelsen om indretning og drift af gyllebeholdere, herunder krav til opbevaringskapacitet, og kommunen har pligt til at gribe ind som led i håndhævelsesforpligtelsen, hvis det konstateres, at reglerne ikke overholdes. Tilsynsanliggender kan ikke påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet, jf. husdyrbruglovens § 48, stk. 2. En eventuel klage over den måde, hvorpå kommunen udøver tilsynspligten kan i stedet indgives til Ankestyrelsen, der fører tilsyn med kommunerne efter kommunestyrelsesloven.¹² Det er Ankestyrelsen selv, der beslutter, om der er tilstrækkelig anledning til at rejse en tilsynssag.

3.2 Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger

3.2.1 Indledende bemærkninger

Husdyrbruget er lovligt etableret før 1. august 2017 og er ikke omfattet af en tilladelse eller godkendelse efter §§ 10-12 i 2007-husdyrbrugloven.¹³

Det ansøgte er omfattet af godkendelsespligt efter husdyrbruglovens § 16 a, stk. 2, idet produktionsarealet er på mere end 100 m² og har flere end 2.000 stipladser til fedesvin (over 30 kg), jf. § 10, stk. 1, i lov nr. 204 af 28. februar 2017 om ændring af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug og en række andre love, som ændret ved lov nr. 497 af 22. maj 2018 om ændring af lov om husdyrbrug og anvendelse af gødning m.v.

Ifølge husdyrbruglovens § 27 skal en godkendelse efter husdyrbruglovens § 16 a indeholde vilkår om husdyrbrugets indretning og drift, herunder om den kontrol, som den, der er ansvarlig for husdyrbruget, skal foretage for egen regning, samt opførelse af bebyggelse m.v., medmindre andet følger af regler fastsat i medfør af lovens § 34 a. Hvis husdyrbruget har en ammoniakemission på mere end 750 kg NH₃-N pr. år, skal kommunalbestyrelsen fastsætte vilkår, som sikrer reduktion af ammoniakemissionen ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT).

De nærmere regler om godkendelse og tilladelse m.v. af husdyrbrug er fastsat i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen.¹⁴

Efter husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 39, stk. 1, skal kommunalbestyrelsen ved afgørelse om godkendelse efter husdyrbruglovens § 16 a vurdere, om den ansøgte etablering, udvidelse eller ændring af husdyrbruget kan indebære en væsentlig virkning på miljøet.

¹² Lovbekendtgørelse nr. 47 af 15. januar 2019 om kommunernes styrelse.

¹³ Lov nr. 1572 af 20. december 2006 om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug med senere ændringer.

¹⁴ Bekendtgørelse nr. 443 af 26. april 2023 om godkendelse og tilladelse m.v. af husdyrbrug.

Ved vurderingen af en ansøgning om godkendelse af et IE-husdyrbrug skal kommunalbestyrelsen desuden sikre sig, at husdyrbruget indrettes og drives i overensstemmelse med husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 40, nr. 1-6.

Kommunalbestyrelsen skal på grundlag af sin vurdering fastsætte de vilkår efter husdyrbruglovens § 27, stk. 1, der sikrer, at husdyrbruget med det ansøgte ikke vil have væsentlig virkning på miljøet, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 41, stk. 1.

3.2.2 Ad 1) Kravet om anvendelse af BAT

Ved godkendelse og tilladelse til etablering, udvidelse eller ændring af husdyrbrug med en ammoniakemission på mere end 750 kg NH₃-N pr. år skal ammoniakemissionen fra husdyrbruget (stald og lager) reduceres til et niveau svarende til emissionen ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT) (den maksimale emission), jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 25, stk. 1.

Kommunalbestyrelsen skal fastsætte vilkår, som sikrer reduktion af ammoniakemissionen ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik, jf. husdyrbruglovens § 27, stk. 2, samt husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 41, stk. 1, nr. 2.

Den beregnede ammoniakemission fra husdyrbruget må ikke overstige den maksimale ammoniakemission (BAT-kravet).

Den maksimale emission beregnes for hvert staldafsnit for sig ud fra produktionsarealets størrelse i m² og emissionsfaktorerne for hver enkelt dyretype og staldsystem, jf. bilag 3, pkt. A, nr. 2, tabel 4 og 5, svarende til de dyretyper og staldsystemer, som er anvendt som grundlag for kommunens beregning af ammoniakemissionen efter husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 21, stk. 2, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 25, stk. 2. For så vidt angår gødningsopbevaringsanlæg er kravet det samme som den beregnede ammoniakemission efter faktorerne i tabel 2 og 3.

Den maksimale emission fastlægges samlet for alle staldafsnit og gødningsanlæg (stald og lager) på husdyrbruget, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 25, stk. 3.

Det fremgår af den påklagede miljøgodkendelse, at det i det elektroniske ansøgningssystem husdyrgodkendelse.dk er beregnet, at svinebrugets BAT-krav er 5.089 kg NH₃-N pr. år, og at den beregnede faktiske ammoniakemission fra svinebruget med det ansøgte projekt vil være 5.087 kg NH₃-N pr. år. Kalundborg Kommune har på den baggrund vurderet, at den ansøgte husdyrproduktion lever op til kravet om anvendelse af BAT. I beregningerne er det lagt til grund, at svinebrugets stalde er nye og etableres

med teknologien gyllekøling eller gylleforsuring med en ammoniakreduktion på minimum 10,7 %.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har kontrolleret de standardiserede beregninger foretaget i det elektroniske ansøgningssystem, og nævnet er enig med Kalundborg Kommune i, at ammoniakemissionen fra det ansøgte projekt overholder den lovfastsatte emissionsgrænseværdi, og at det ansøgte projekt dermed lever op til kravet om anvendelse af BAT. Nævnet finder dog anledning til at ændre vilkår 9 og vilkår 18 samt tilføje vilkår 9a og 9b for at sikre, at beregningsforudsætningerne fastholdes med vilkår i overensstemmelse med Miljøstyrelsens helpdesksvar af 10. januar 2023 om gyllekøling og vilkårsfastsættelse uden kendt anlægsdimensionering¹⁵ og styrelsens helpdesksvar af 25. august 2021 om gyllekøling og vilkår.¹⁶

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at det herefter vil påhvile Kalundborg Kommune som tilsynsmyndighed at påse, at de på husdyrbruget implementerede teknologier til reduktion af ammoniak anvendes og fungerer på den måde, det er fastlagt for hver enkelt teknologi, således at ammoniakreduktionen opnås i praksis, og at ventilationsanlæggene, i overensstemmelse med vilkår 8, holdes rene.

3.2.3 Ad 2) Godkendelsens omfang - samdrift

Det følger af husdyrbruglovens § 16 c, at hvis et husdyrbrug, der er omfattet af godkendelses- eller tilladelsespligten efter § 16 a eller § 16 b, er teknisk, forurenings- og driftsmæssigt forbundet med et andet husdyrbrug, skal husdyrbrugene godkendes eller tillades samlet.

Det fremgår af forarbejderne til husdyrbruglovens § 16 c,¹⁷ at bestemmelsen i vidt omfang viderefører den tidligere bestemmelse i 2007-husdyrbruglovens § 13,¹⁸ og at det således som hidtil vil være det klare udgangspunkt, at det er hvert enkelt husdyrbrug, der skal godkendes eller tillades efter lovens § 16 a eller § 16 b, og at flere husdyrbrug kun skal godkendes samlet, hvis de er teknisk og forureningsmæssigt forbundne. Herudover skal husdyrbrugene være driftsmæssigt forbundne.

¹⁵ Link til Miljøstyrelsens helpdesksvar om gyllekøling og vilkårsfastsættelse uden kendt anlægsdimensionering - <https://husdyrvejledning.dk/helpdesk/soeg-i-helpdesksvar/2023/januar/gyllekoe-ling-og-vilkaarsfastsaettelse-uden-kendt-anlaegsdimensionering>.

¹⁶ Link til Miljøstyrelsens helpdesksvar om gyllekøling og vilkår - <https://husdyrvejledning.dk/helpdesk/soeg-i-helpdesksvar/2021/august/gyllekoeling-og-vilkaar>.

¹⁷ Jf. de særlige bemærkninger til § 16 c i lovforslag nr. L114 af 12. januar 2017 til lov om ændring af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug, lov om miljøbeskyttelse, lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække og forskellige andre love.

¹⁸ Lov nr. 1572 af 20. december 2006 om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug med senere ændringer.

Af forarbejderne til 2007-husdyrbrugslovens § 13 følger det,¹⁹ at bestemmelsen skal forstås sådan, at i de tilfælde, hvor flere anlæg er så nært forbundne, at der ikke kan ske en adskilt produktion, skal ansøgningen omfatte de flere anlæg, og der skal ske en fælles vurdering og godkendelse heraf. Videre følger det, at bestemmelsen viderefører den praksis, som er beskrevet i et notat af 12. april 1999 om Miljø- og Energiministeriets og Fødevareministeriets redegørelse for begrebet anlæg/projekt i relation til VVM-reglerne, planlovens regler om landzonetilladelse og IPPC-direktivet for så vidt angår husdyrproduktion. Notatet blev udarbejdet i forlængelse af implementeringen af IPPC-direktivet i miljøbeskyttelsesloven med henblik på administrationen af reglerne efter miljøbeskyttelsesloven, VVM-reglerne og landzonereglerne.

Af notatet fremgår bl.a. følgende:

”Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri og Miljø- og Energiministeriet har drøftet hvordan begrebet anlæg skal forstås. De følgende retningslinier bør lægges til grund ved godkendelsesmyndighedens vurdering af, om en konkret produktion er omfattet af godkendelseskravet.

Det er hensigten at formulere listepunktet sådan, at ”anlæg til husdyrproduktion” af en given størrelse pålægges godkendelsespligt.

Når indholdet af dette begreb skal fastlægges må der tages udgangspunkt i, at det skal bruges til at afgrænse, hvornår der er grundlag for at foretage en samlet miljømæssig vurdering af en given produktion på grund af den potentielle forureningsmæssige betydning.

1. En ejendom.

I langt de fleste tilfælde vil der være sammenfald mellem ejendom og anlæg, således at det er antal dyreenheder på ejendommen, der er afgørende. Dette gælder også, hvis to ejendomme sammenlægges.

I sjældne tilfælde kan det tænkes, at der på meget store ejendomme kan være flere anlæg på én ejendom. Hvis man skal betragte hvert anlæg for sig, forudsætter det, at anlæggene fungerer som uafhængige enheder og ligger adskilt.

Hvis to landmænd deler en stald, er udgangspunktet, at der vil være godkendelsespligt, hvis antal dyr i stalden (på ejendommen) overstiger det fastsatte antal dyreenheder.

2. To eller flere ejendomme.

2.1. Ejerforhold.

¹⁹ Jf. Folketingstidende 2006-07, tillæg A, side 1968.

Der kan være tilfælde, hvor to eller flere ejendomme tilsammen må betragtes som ét anlæg selv om staldene er placeret på hver sin ejendom, jf. nedenfor afsnit 2.2. En forudsætning er dog, at de er ejet af den samme ejer eller hvad der må sidestilles hermed, eller at det mellem flere ejere er aftalt at etablere et fællesskab omkring driften af ejernes husdyrproduktioner.

[...]

2.2. Kriterier for, hvornår to eller flere ejendomme betragtes som et anlæg. Forudsat, at betingelserne under pkt. 2.1. er opfyldt, bør de nedenfor nævnte elementer lægges til grund for vurderingen af, om der er tale om ét anlæg.

Ifølge landbrugsloven består landbrugsstrukturen i Danmark af selvstændigt matrikulerede ejendomme, hver med sin produktion. En landmand kan eje op til tre sådanne landbrugsejendomme. Hver ejendom udgør en ”byggeklods”, som kan sælges og købes uafhængigt af hinanden. Formålet med ”byggeklodssystemet” er at begrænse produktionsenhedernes størrelse og samtidig lette køb og afhændelse af hver ”byggeklods” ved generationsskifte, ved etablering for unge landmænd og ved udvidelser og afvikling.

I det nye forslag til landbrugslov opereres fortsat med begrebet ”byggeklodser”. Hermed menes ifølge bemærkningerne, at en landmand f.eks. kan etablere sig på en landbrugsejendom og derefter udvide bedriften (i landbrugslovens forstand) ved køb af en eller flere selvstændige ejendomme, der evt. hver for sig kan udbygges med husdyrproduktion op til en vis størrelse. Ved gradvis nedtrapning kan de enkelte landbrugsejendomme igen afhændes hver for sig. Ifølge bemærkningerne til landbrugsloven giver det mulighed for at lette generationsskiftet og for at bevare landbrugsejendomme som selvstændige enheder, uden at dynamikken og mulighederne for at foretage strukturtilpasninger mistes.

Når landbrugslovens princip om ”byggeklodser” er fulgt i praksis, vil der som udgangspunkt være tale om selvstændige ejendomme, som ikke betragtes som et samlet anlæg i godkendelsesmæssig henseende.

Hvis en ejer eller flere ejere, der har etableret et fællesskab omkring driften, i stedet for byggeklodssystemet vælger at drive husdyrproduktion på to naboejendomme i tilknytning til hinanden som ét samlet teknisk anlæg på samme lokalitet, kan de to ejendommers husdyrproduktioner ikke betragtes som selvstændige og adskilte i godkendelsesmæssig sammenhæng. Vurderingen er, at der er tale om adskilte anlæg med mindre det efter en konkret vurdering reelt ikke er muligt at bedømme og regulere ejendommene adskilt i godkendelsesmæssig sammenhæng.

Tilstedeværelsen af fællesanlæg, f.eks. fælles malkestald eller foderanlæg, kan være et indicium for, at ejendommenes bygninger har en sådan teknisk sammenhæng, at de må betragtes som ét anlæg. En ejendom kan godt være

en selvstændig enhed uden en gyllebeholder men med opbevaringskapacitet på en anden ejendom, jf. husdyrgødningsbekendtgørelsen § 8, stk. 5. Rørforbindelser mellem to forskellige bygningskomplekser gør i sig selv ikke de to bygningskomplekser til ét teknisk anlæg. Flytning af varer mellem ejendomme på samme bedrift – f.eks. af smågrise – som også forekommer mellem forskellige bedrifter, gør ikke to staldanlæg til ét teknisk anlæg.”

I overensstemmelse med nævnets hidtidige praksis vedrørende 2007-husdyrbrugslovens § 13 kan afstanden mellem anlæggene indgå i vurderingen efter § 16 c, ligesom der efter omstændighederne kan lægges vægt på, om der er et sådant produktionsfællesskab, at det reelt ikke er muligt at beregne og vurdere miljøpåvirkningerne fra hvert anlæg for sig. Dette vil typisk kræve, at det teknisk ikke er muligt at drive husdyrbrugene uafhængigt af hinanden.²⁰

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at de i husdyrbruglovens § 16 c angivne kriterier ”teknisk, forurenings- og driftsmæssigt forbundet” alle skal være opfyldt, for at flere husdyrbrug skal godkendes eller tillades samlet, og at driftskriteriet udelukkende har betydning, hvis to eller flere anlæg forinden er vurderet som værende teknisk og forureningsmæssigt forbundne, idet kriteriet ”driftsmæssigt forbundet” skal forstås som en præcisering af de to øvrige kriterier.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker desuden, at det forhold, at flere husdyrbrug drives af den samme (juridiske) person, herunder under samme CVR-nr., ikke i sig selv bevirker, at der skal ske en samlet godkendelse efter husdyrbruglovens § 16 c.

Det er Miljø- og Fødevareklagenævnets opfattelse, at vurderingen af, om to husdyrbrug er teknisk forbundne, i henhold til forarbejderne til husdyrbruglovens § 16 c og forarbejderne til 2007-husdyrbruglovens § 13, herunder notatet af 12. april 1999, må bero på en konkret vurdering af det samlede tekniske fællesskab mellem husdyrbrugene. I vurderingen kan det indgå, om der er fælles tekniske anlæg, herunder f.eks. fælles malkestald eller foderanlæg, om der er fysisk forbindelse mellem dem (f.eks. rørforbindelse) eller fælles opbevaringskapacitet. Det kan tillige indgå, om der er f.eks. fælles personalefaciliteter samt fælles vand- og elmålere. Såfremt der er et enkelt fælles teknisk anlæg, medfører dette som udgangspunkt ikke i sig selv, at to husdyrbrug skal anses for at være teknisk forbundne, men tilstedeværelsen af flere fælles tekniske anlæg kan ud fra en samlet konkret vurdering føre til, at dette er tilfældet.

²⁰ Jf. de særlige bemærkninger til § 16 c i lovforslag nr. L114 af 12. januar 2017 til lov om ændring af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug, lov om miljøbeskyttelse, lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække og forskellige andre love.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at husdyrbrugene på Havnsøvej 32 og Nykøbingvej 57 ikke er teknisk forbundne, jf. husdyrbruglovens § 16 c.

Miljø- og Fødevareklagenævnet konstaterer indledningsvist, at ansøger, foruden at eje husdyrbruget på Havnsøvej 32, 4591 Føllenslev (ejendomsnr. 3198) tillige ejer en række andre bebyggede og ubebyggede ejendomme, herunder bl.a. husdyrbruget på Nykøbingvej 57, 4591 Føllenslev (ejendomsnr. 2989). Der er tale om to husdyrbrug, der har samme ejer, og som er beliggende på hver sin ejendom, hvorfor udgangspunktet er, at de to husdyrbrug skal tillades eller godkendes hver for sig.

Miljø- og Fødevareklagenævnet konstaterer desuden, at afstanden mellem de to husdyrbrug på Havnsøvej 32 og Nykøbingvej 57 er ca. 930 m i fugleflugtslinje og ca. 1,8 km ad færdselsveje.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan endvidere ved opslag i BBR konstatere, at der på Havnsøvej 32 er to foderlader, en kornsilo og en gyllebeholder. Herudover kan nævnet konstatere, at der på Nykøbingvej 57 er en foderlade, en fodersilo, fem gyllebeholdere og syv kornsiloer.

Det fremgår af sagens oplysninger, at der er planlagt etablering af en gylleledning og en vandledning mellem de to husdyrbrug.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder på baggrund heraf, at kriteriet om teknisk forbundenhed i husdyrbruglovens § 16 c ikke er opfyldt, og at husdyrbrugene dermed ikke i godkendelsesmæssig sammenhæng skal betragtes som ét anlæg og derfor heller ikke skal godkendes sammen. I forbindelse med vurderingen henviser nævnet til 1999-notatet, hvoraf det følger, at rørforbindelser, herunder i form af gylleledning og vandledning, mellem to husdyrbrug ikke i sig selv gør to husdyrbrug til ét teknisk anlæg. Nævnet har ved vurderingen lagt vægt på, at der ikke er øvrige forhold i sagen, som taler for, at husdyrbrugene kan anses for teknisk forbundne.

3.2.4 Ad 3) Indholdet af miljøkonsekvensrapporten

Det følger af husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 4, nr. 1, at en ansøgning om godkendelse efter husdyrbruglovens § 16 a, stk. 2, skal omfatte en miljøkonsekvensrapport, der mindst omfatter de oplysninger, der følger af bekendtgørelsens bilag 1, pkt. E og F.

Miljøkonsekvensrapporten, herunder de oplysninger, som ansøger skal give efter bekendtgørelsens bilag 1, pkt. E og F, skal på en passende måde påvise, beskrive og vurdere det ansøgtes væsentlige direkte og indirekte virkninger i forhold til bl.a. befolkningen og menneskers sundhed, jf. bekendtgørelsens § 4, stk. 8, nr. 1, og ansøger skal sikre, at miljøkonsekvensrapporten er udarbejdet af kvalificerede og kompetente eksperter, jf. bekendtgørelsens § 4, stk. 9.

Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens bilag 1, pkt. F, der bl.a. indebærer krav til oplysninger om befolkningen og menneskers sundhed, har til formål at gennemføre VVM-direktivets bilag IV²¹ i overensstemmelse med retningslinjen i de bemærkninger fra EU-Kommissionen, som følger af åbningsskrivelsen om den danske implementering af VVM-direktivet.²²²³

Om husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 8, nr. 1, der vedrører de oplysninger, som ansøger er forpligtet til at give efter bilag 1, pkt. E og F, om befolkningen og menneskers sundhed, fremgår det af Miljøstyrelsens husdyrvejledning, at:²⁴

”Dette tema kan belyses i afsnittet om ammoniakbegrænsning gennem BAT. Ammoniakbegrænsning har betydning for befolkningen og menneskers sundhed og BAT kravet medvirker til at de overordnede mål for begrænsning af ammoniakindholdet i luften nås. Derudover beskrives emnet i afsnittene om støv, støj og lugt der kan påvirke omgivelser. Den konkrete vurdering af påvirkningen relaterer sig til om husdyrbruget ligger tæt på nabo, samlet bebyggelse e.l. og hvad landbruget gør for at minimere påvirkningerne til disse.”

Det fremgår endvidere af Miljøstyrelsens husdyrvejledning, at:²⁵

”Ammoniakemissionerne og påvirkninger af nærliggende natur og lugtgener for omboende, der beregnes i husdyrgodkendelse.dk, danner udgangspunkt for beskrivelsen af påvirkningerne af omgivelserne. Vurderingen vil som udgangspunkt altid skulle omfatte emnerne ammoniakpåvirkning af natur, lugtgener og BAT for ammoniakudledning med udgangspunkt i beregningerne i husdyrgodkendelse.dk og bekendtgørelsens beskyttelsesniveauer. Desuden er miljø- og genebelastninger som følge af transport, støj, støv, lys, bygningers indplacering i landskabet, fluer og skadedyr, affald, spildevand vigtige og oplagte emner for husdyrbrug.

Beskrivelsen og vurderingen af sidstnævnte understøttes ikke af husdyrgodkendelse.dk, men forudsætter udarbejdelse af beskrivelser m.v., der kommer rundt om de 6 emner, der hvor de er relevante.”

²¹ Rådets direktiv 2011/92/EU af 13. december 2011 om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet (VVM-direktivet) som ændret ved direktiv 2014/52/EU af 25. april 2014.

²² Høringsnotat af 29. december 2020 fra Miljø- og Fødevarerministeriet vedrørende udkast til ændringer af husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen.

²³ EU-Kommissionens åbningsskrivelse nr. 2019/2221.

²⁴ Link til Miljøstyrelsens husdyrvejning: <https://husdyrvejledning.dk/vejledning-til-bekendtgørelserne/husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen/2-ansøgninger-og-miljøkonsekvensrapporter#miljøkonsekvens>.

²⁵ Link til Miljøstyrelsens husdyrvejning: <https://husdyrvejledning.dk/vejledning-til-bekendtgørelserne/husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen/2-ansøgninger-og-miljøkonsekvensrapporter#miljøkonsekvens>.

Husdyrreguleringen skal i øvrigt forstås og fortolkes i overensstemmelse med miljøvurderingsloven²⁶ og den forståelse og fortolkning af VVM-direktivet, der følger heraf.²⁷

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker i den forbindelse, at det følger af Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis på miljøvurderingsområdet, at der ikke kan stilles krav om, at kommunen anvender bestemte data eller undersøgelser i miljøkonsekvensrapporten. Det afgørende i henhold til miljøvurderingsreglerne er, om rapporten i tilstrækkelig grad belyser påvirkningen af forskellige miljøparametre.²⁸

Det fremgår af sagens oplysninger, at ansøgningsmaterialet bl.a. omfatter en miljøkonsekvensrapport, som er udarbejdet af husdyrbrugets konsulent, samt en elektronisk ansøgning udarbejdet i det elektroniske ansøgningssystem husdyrgodkendelse.dk. Ansøgningen og miljøkonsekvensrapporten indeholder bl.a. en beskrivelse af husdyrbruget og det ansøgte særkender, fysiske karakteristika, placering og potentielle indvirkning på miljøet, herunder oplysninger om produktionsareal, staldsystem og dyretype, husdyrbrugets ammoniakemission og -deposition til naturområder, herunder ved angivelse i ansøgt drift, nudrift og 8 års-drift, samt husdyrbrugets lugtemission, herunder ved angivelse i ansøgt drift og nudrift. Hertil kommer lugtgenafstande, øvrige emissioner og genepåvirkninger fra husdyrbruget og det ansøgte, herunder støj, støv, fluer, til- og frakørsel, det ansøgte påvirkning på områdets landskabelige værdier samt om eventuelle forurenings- og genebegrænsende foranstaltninger, forslag til egenkontrol mv. og husdyrbrugets valg af bedste tilgængelige teknik (BAT) med henblik på reduktion af ammoniakemission.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder på den baggrund, at ansøger i overensstemmelse med husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 8, nr. 1, har påvist, beskrevet og vurderet det ansøgte direkte og indirekte virkninger i forhold til befolkningen og menneskers sundhed.

I forhold til det af klager anførte om, at miljøkonsekvensrapporten ikke er udarbejdet af sundhedsmæssigt kompetente eksperter, henviser Miljø- og

²⁶ Lovbekendtgørelse nr. 4 af 3. januar 2023 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM).

²⁷ Høringsnotat af 23. september 2020 fra Miljø- og Fødevareministeriet vedrørende Høring af ændringer i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen.

²⁸ Se tilsvarende i Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 10. december 2021 i sagsnr. 21/06969 og 21/06968. Se også Miljøstyrelsens husdyrvejledning, hvoraf det fremgår, at der ikke er formkrav til miljøkonsekvensrapporten: <https://husdyrvejledning.dk/vejledning-til-bekendtgørelserne/husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen/2-ansøegninger-og-miljoekonsekvensrapporter#miljoekonsekvens>.

Fødevareklagenævnet til, at det fremgår af forarbejderne til miljøvurderingsloven,²⁹ at den indirekte prøvelse af rådgiveres og eksperters kompetence ved klage over miljøkonsekvensvurderingerne er tilstrækkelig til at opfylde kravet i miljøvurderingslovens § 20, stk. 6. Nævnet forstår ordlyden af forarbejderne således, at den materielle behandling af sagen og prøvelsen af de i afgørelsen indeholdte miljøvurderinger er tilstrækkelig til at opfylde lovens krav om anvendelse af kompetente eksperter. Nævnet bemærker i den forbindelse, at der ikke er indført certificeringsordninger eller særlige uddannelsesmæssige krav for at anse en rådgiver for kvalificeret, da en miljøvurderingsproces i sig selv kan indebære inddragelse af flere forskellige kompetencer og erfaringer til beskrivelse af det konkrete projekt.³⁰ På husdyrbrugområdet er det almindeligt, at ansøgninger om miljøgodkendelser udarbejdes af bl.a. landbrugskonsulenter, som må anses for at leve op til kravet om kompetente eksperter.³¹

3.2.5 Ad 4) Alternative løsninger

Ved ansøgning om godkendelse efter husdyrbruglovens § 16 a, stk. 2, skal en ansøgning bl.a. omfatte en miljøkonsekvensrapport. Såfremt det ansøgte bl.a. på grund af art, dimensioner eller placering kan forventes at få væsentlige indvirkninger på miljøet, skal miljøkonsekvensrapporten bl.a. indeholde oplysninger om den eller de rimelige alternative løsninger, som ansøger har undersøgt, og som er relevante for det ansøgte og dets særlige karakteristika og hovedårsagerne til den eller de valgte løsninger under hensyn til det ansøgte indvirkninger på miljøet, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 4, nr. 1, jf. bilag 1, pkt. E og F.

Efter husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 67 skal kommunalbestyrelsen tage behørigt hensyn til ansøgningen og miljøkonsekvensrapporten, eventuelle supplerende oplysninger og resultaterne af foreløbig kontrol eller vurderinger af indvirkningen på miljøet, der er foretaget i medfør af EU-lovgivningen samt de høringer, der er foretaget.

Som nævnt i afsnit 3.2.3 skal husdyrreguleringen forstås og fortolkes i overensstemmelse med miljøvurderingsloven og den forståelse og fortolkning af VVM-direktivet, der følger heraf. Efter Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis er det tilstrækkeligt, at de opridsede alternativer giver mulighed for at vurdere det ønskede projekt i forhold til andre realistiske alternativer, herunder eksempelvis 0-alternativet. Afgørende er, om der kan siges at være tilvejebragt det fornødne grundlag for en beslutning. Det kan

²⁹ Bemærkninger til § 20 i forslag nr. L147 af 3. marts 2016 til lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter. Miljøvurderingslovens § 20, stk. 6, svarer til husdyrbruglovens § 4, stk. 9.

³⁰ Miljøstyrelsens udkast til vejledning til lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM), 2. del: Konkrete projekter, 2018.

³¹ Link til Miljøstyrelsens husdyrvejning: <https://husdyrvejledning.dk/vejledning-til-bekendtgørelserne/husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen/2-ansoegninger-og-miljoekonsekvensrapporter/#krav>.

således ikke kræves, at der foretages en indgående belysning af (alle) andre alternativer.³²

Det er Miljø- og Fødevareklagenævnets opfattelse, at det afhænger af det konkrete projekt, hvorvidt kravet om at beskrive rimelige alternativer i miljøkonsekvensrapporten i forbindelse med udvidelse af et husdyrbrug tillige omfatter beskrivelsen af alternative placeringer.

Miljøkonsekvensrapporten i sagen indeholder et særskilt afsnit, hvori alternative løsninger til det ansøgte projekt, herunder 0-alternativet, beskrives og vurderes. Ansøger har vurderet, at placeringen direkte i tilknytning til de eksisterende bygninger, hvor terrænet er relativt fladt, er den bedste placering, og at der ikke er overvejet alternative placeringer. Videre har ansøger vurderet, at et 0-alternativ vil betyde, at der ikke sker den nødvendige udvikling med en løbende tilpasning af produktionsanlægget.

Den påklagede afgørelse indeholder tillige et særskilt afsnit (afsnit 6.3), hvori alternative løsninger til det ansøgte projekt, herunder 0-alternativet, beskrives og vurderes. Kalundborg Kommune har i afsnittet vurderet, at det er hensigtsmæssigt, at den nye stald placeres i tilknytning til ejendommens øvrige bygninger, og i forhold til 0-alternativet, at udvidelsen ikke vil medføre en væsentlig påvirkning af omgivelserne.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at Kalundborg Kommune har vurderet alternative løsninger, og nævnet finder derfor ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering.

3.2.6 Ad 5) Projektets påvirkning på områdets landskabelige værdier

Efter husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 39, stk. 1, nr. 1, skal kommunalbestyrelsen vurdere, om den ansøgte etablering, udvidelse eller ændring efter § 16 a, kan indebære væsentlig virkning på miljøet, herunder i forhold til omgivelsernes sårbarhed og kvalitet, i forhold til bl.a. landskabelige værdier.

I kommunalbestyrelsens vurdering af ny bebyggelse skal det indgå, om byggeriet er erhvervsmæssigt nødvendigt for ejendommens drift som landbrugsejendom, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 39, stk. 3.

Ny bebyggelse skal placeres i tilknytning til ejendommens hidtidige bebyggelsesarealer, medmindre der foreligger en særlig begrundelse for en anden beliggenhed, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 23, stk. 1. Kommunalbestyrelsen skal i hver enkelt sag konkret vurdere, om der foreligger den fornødne særlige begrundelse for at fravige udgangspunktet om opførelse af ny bebyggelse i tilknytning til de hidtidige bebyggelsesarealer. Vurderingen af ansøgninger om opførelse af erhvervsmæssigt nødvendige

³² Miljøstyrelsens udkast til vejledning til lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM), Konkrete projekter, 2022.

bygninger skal ske med skyldigt hensyn til, hvad der er økonomisk og funktionelt muligt og forsvarligt.³³

Om vurderingen af nyt byggeri fremgår det af Miljøstyrelsens husdyrvejledning, at:

”Ønsker ansøger at opføre erhvervsmæssigt nødvendigt landbrugsbyggeri i tilknytning til den hidtidige bebyggelse på ejendommen er det altovervejende udgangspunkt, at dette uden videre skal godkendes. Kun i tilfælde, hvor landskabelige hensyn taler afgørende derimod, kan der meddeles et afslag, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 24. Der kan dog i givet fald stilles vilkår om indpasning i landskabet (farvevalg, beplantning mv.), jf. vilkår nedenfor.”

Det fremgår af den påklagede afgørelse og miljøkonsekvensrapporten, at det ansøgte projekt indebærer etablering af to parallelle stalde på i alt ca. 61 m x 92 m. Staldene er placeret i et let kuperet terræn, hvor der er et mindre fald fra vest mod øst, hvorfor der foretages en terrænregulering på maksimalt 3 m. Kiphøjden på staldene bliver derefter ca. 7 m. Staldene opføres i materialer, der ikke er reflekterende og i afdæmpede farver.

Projektet indebærer herudover, at der etableres en gyllebeholder på 1.000 m³ med en diameter på 20 m, højde over terræn på 2,5 m og et overfladeareal på 315 m² samt fire fodersiloer med en diameter på 3,35 m, højde over terræn på 14,5 m og en opbevaringskapacitet på 70 t.

Kalundborg Kommune har i miljøgodkendelsen vurderet, at det ansøgte byggeri er erhvervsmæssigt nødvendigt for ejendommens drift som landbrugsejendom, idet de eksisterende stalde er udtjente og tages ud af drift, og det nye anlæg, herunder stalde, gyllebeholder og fodersiloer, placeres i direkte tilknytning til ejendommens eksisterende bebyggelsesarealer. Ejendommens driftsbygninger vil efter den planlagte udvidelse hermed ifølge kommunen fortsat ligge som en samlet enhed, hvor alle bygninger ligger harmonisk i tilknytning til hinanden.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder ikke grundlag for at tilsidesætte Kalundborg Kommunes vurdering af, at det ansøgte byggeri er erhvervsmæssigt nødvendigt for ejendommens drift som landbrugsejendom. Nævnet har i den forbindelse vurderet, at der ikke er tale om så omfattende byggeri, at det får industrilignende karakter, og at der er en passende driftsmæssig sammenhæng mellem den husdyrproduktion, der er ansøgt om, og de bygninger, der ønskes opført. Nævnet bemærker hertil, at der ikke i forvejen

³³ Link til Miljøstyrelsens husdyrvejning: <https://husdyrvejledning.dk/vejledning-til-bekendtgørelserne/husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen/14-kommunens-afgoerelse-om-godkendelse-og-tilladelse#landskablig>.

er bygninger på ejendommen, som vurderes at ville kunne anvendes til formålet henset til, at de eksisterende stalde er udtjente.³⁴

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder desuden ikke grundlag for at tilsidesætte Kalundborg Kommunes vurdering af, at det ansøgte byggeri opføres i tilknytning til ejendommens hidtidige bebyggelsesarealer.

Miljø- og Fødevareklagenævnet konstaterer, at det ansøgte byggeri etableres i et område, som i Kalundborg Kommunes Kommuneplan 2021-2032 er helt eller delvist omfattet af udpegningerne større sammenhængende landskaber, landskaber med generelle beskyttelsesinteresser og inden for et område udpeget som særligt værdifuldt landbrugsområde. Området ligger desuden inden for kystnærhedszonen. Det fremgår af kommuneplanen, at ved opførelse af nyt byggeri inden for kystnærhedszonen tager administration og vurdering udgangspunkt i beskrivelserne af de specifikke landskabskarakterområder i kommunens landskabskarakteranalyse. Det ansøgte opføres i det karakterområde, der benævnes Eskebjerg Landbrugsflade.

Kalundborg Kommune har i miljøgodkendelsen foretaget en vurdering af den landskabelige påvirkning af det ansøgte byggeri inden for de nævnte udpegninger. Det er kommunens vurdering, at det ansøgte byggeri med de i miljøgodkendelsen fastsatte vilkår, herunder om beplantning, ikke strider mod de værdier, der varetages i kystnærhedszonen, i det særligt værdifulde landbrugsområde eller i et landskab med generelle beskyttelsesinteresser.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder ikke grundlag for at tilsidesætte Næstved Kommunes vurdering af, at hensynet til de landskabelige værdier er tilstrækkeligt varetaget med den valgte placering af det ansøgte byggeri og de i miljøgodkendelsen og tillægget hertil fastsatte vilkår om materialevalg og etablering af afskærmende beplantning, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 41, jf. § 39. Nævnet har ved vurderingen lagt vægt på, at der er tale om erhvervsmæssigt nødvendigt landbrugsbyggeri, der opføres i tilknytning til den hidtidige bebyggelse på ejendommen, og at kommunen har foretaget en konkret vurdering af den landskabelige påvirkning og i den forbindelse har forholdt sig til områdets udpegninger samt områdets særlige karakter og skala.

For så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt kystnærhedszonen respekteres, bemærker Miljø- og Fødevareklagenævnet, at kystnærhedszonen ikke er en forbudszone, men et område, hvori der stilles særlige krav til planlægningen. Det fremgår således af planlovens §§ 5 a og 5 b, jf. § 35, stk. 1 og 3,³⁵ at hensynet til kystnærhedszonen varetages på planlægningsniveau, og at dette hensyn sikres ved administrationen af landzonetilladelser.

³⁴ Se tilsvarende Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 8. september 2020 i sagsnr. 18/05256.

³⁵ Lovbekendtgørelse nr. 572 af 29. maj 2024 om planlægning.

Der gælder efter planloven en række undtagelser fra kravet om landzone-tilladelse, jf. planlovens § 5 u og §§ 36-38. Herunder kræver byggeri, der er erhvervsmæssigt nødvendigt for driften af den pågældende landbrugs-ejendom, ikke landzonetilladelse, jf. planlovens § 36, stk. 1, nr. 3, med-mindre byggeriet opføres uden tilknytning til ejendommens hidtidige be-byggelsesarealer, jf. § 36, stk. 2. Hensynet til kystnærhedszonen er således ikke til hinder for, at der inden for zonen opføres nyt byggeri, der er er-hvervsmæssigt nødvendigt for driften af den pågældende landbrugsejen-dom, og som opføres i tilknytning til ejendommens hidtidige bebyggelses-arealer.

Det fremgår af forarbejderne til husdyrbrugloven, at lovens godkendelses-og tilladelsesordning indebærer en integreret myndighedsbehandling, hvor krav efter VVM-direktivet, habitatdirektivet og IE-direktivet samt i et vist omfang hensyn og regler, der stammer fra miljøbeskyttelsesloven og plan-lovens landzoneregler, varetages og reguleres i én samlet godkendelse eller tilladelse.³⁶ Den integrerede ordning, der blev indført med husdyrbruglo-ven i 2007, betyder bl.a., at der ikke skal indhentes landzonetilladelse efter planloven for så vidt angår de forhold, der er omfattet af tilladelsen eller godkendelsen efter husdyrbrugloven.

Det fremgår endvidere af forarbejderne til husdyrbrugloven, at der ikke med de regler i husdyrbrugloven, der har erstattet planlovens regler om landzonetilladelser til landbrugsbyggeri, er tilsigtet nogen ændring af den hidtidige landzoneadministration efter planlovens §§ 35 og 36.³⁷

Idet det nye byggeri er erhvervsmæssigt nødvendigt for driften af den på-gældende landbrugsejendom og opføres i tilknytning til ejendommens hid-tidige bebyggelsesarealer, finder Miljø- og Fødevareklagenævnet herefter ikke grundlag for at tilsidesætte Kalundborg Kommunes vurdering af, at kystnærhedszonen er respekteret ved det ansøgte projekt.³⁸

3.2.7 Ad 6) Lugtgener

Efter husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 24, stk. 1, jf. stk. 2, kan kom-munalbestyrelsen ikke godkende etablering, udvidelse eller ændring af et husdyrbrug efter husdyrbruglovens § 16 a, hvis husdyrbruget med det an-søgte kan indebære væsentlig virkning på miljøet, som ikke kan imødegås med vilkår. Virkningen anses i alle tilfælde for væsentlig, hvis beskyttel-sesniveauet for lugt, jf. §§ 31-33 og bilag 3, pkt. B, ikke kan overholdes.

³⁶ Forslag nr. 114 til lov om ændring af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug, lov om mil-jøbeskyttelse, lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække og forskellige andre love, som fremsat den 12. januar 2017 (2016/1 LSF 114), afsnit. 5.3.1.2.3.

³⁷ Forslag til lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug (L 55), Folketingsåret 2006-2007, sær-trykket, side 67-68.

³⁸ Se tilsvarende Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 16. april 2021 i sagsnr. 19/00748 og Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 4. januar 2012 i sagsnr. NMK-132-00100.

Genekriterierne for husdyrbrugets lugtemission er fastlagt i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens §§ 31-33.

Af husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens bilag 3, pkt. B, fremgår, at der skal beregnes en nødvendig geneafstand efter såvel Miljøstyrelsens lugtmodel (Faglig rapport vedrørende en ny lugtvejledning for husdyrbrug, december 2006, Skov- og Naturstyrelsen) som FMK-modellen (Vejledende retningslinjer for vurdering af lugt og begrænsning af gener fra stalde, FMK, 2. udgave maj 2002). Geneafstanden fastsættes i hvert enkelt tilfælde på baggrund af den længste geneafstand beregnet efter de to modeller.

Det fremgår af den påklagede miljøgodkendelse, at der er foretaget en lugtberegning i det elektroniske ansøgningssystem husdyrgodkendelse.dk. Beregningen viser, at lugtbeskyttelsesniveauet i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 31 er overholdt i forhold til alle tre genekategorier – byzone/sommerhusområde, samlet bebyggelse i landzone mv. og enkeltboliger uden landbrugspligt.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har kontrolleret de standardiserede beregninger foretaget i det elektroniske ansøgningssystem, og nævnet er enig med Kalundborg Kommune i de fastlagte målepunkter for så vidt angår samlet bebyggelse i landzone mv. Nævnet konstaterer imidlertid, at kommunen ved fastlæggelse af målepunktet for enkeltboliger uden landbrugspligt har målt til Havnsøvej 34, som er en landbrugsejendom. Nævnet konstaterer videre, at den nærmeste enkeltbolig uden landbrugspligt er Havnsøvej 36. Nævnet har foretaget en scenarieberegning til dette punkt, og beregningen viser, at geneafstanden hertil er opfyldt. Desuden har nævnet konstateret, at kommunen ikke har fastlagt et målepunkt ved sommerhusområdet beliggende ca. 1 km nord for husdyrbruget. Nævnet har foretaget en scenarieberegning til dette punkt, og beregningen viser, at geneafstanden hertil er opfyldt. Nævnet finder på den baggrund, at den ansøgte produktion ikke vil medføre væsentlige lugtgener, hvis de af kommunen fastsatte vilkår overholdes, og at der således ikke er grundlag for at stille vilkår om yderligere lugtreducerende tiltag. Nævnet lægger herved vægt på, at der ikke er relevante boliger, bebyggelse eller områder mv. inden for de udregnede lugtgeneafstande, og at der ikke er grundlag for at antage, at husdyrbrugets lugtbidrag til omgivelserne alligevel er uacceptabelt for de omkringboende.

3.2.8 Ad 7) Støjgener

Det følger af husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 39, stk. 1, nr. 4, at kommunalbestyrelsen ved afgørelse om godkendelse efter husdyrbruglovens § 16 a skal vurdere, om den ansøgte etablering, udvidelse eller ændring af husdyrbruget kan indebære væsentlig virkning på miljøet, herunder i forhold til omgivelsernes sårbarhed og kvalitet, i forhold til bl.a. støjgener.

Det følger endvidere af husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 1, nr. 1, jf. bilag 1, punkt B7, at en ansøgning om godkendelse efter husdyrbruglovens § 16 a skal indeholde oplysninger om husdyrbrugets genepåvirkninger, herunder støj.

En godkendelse efter husdyrbruglovens § 16 a skal, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 41, stk. 1, indeholde vilkår, der sikrer, at husdyrbruget med det ansøgte ikke vil have væsentlig virkning på miljøet, herunder støjgener fra anlægget.

Ved fastsættelse af støjvilkårene for landbrugsvirksomheder bør der, jf. nævnets praksis,³⁹ som udgangspunkt anvendes de gældende vejledende grænseværdier for støj, der svarer til de almindeligt gældende grænseværdier for virksomheder, jf. Miljøstyrelsens vejledning nr. 5/1984 om ekstern støj fra virksomheder (støjvejledningen). Vilkårene skal gælde al støj fra husdyrbrugets bygningsparcel.

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at støj fra husdyrbruget kan forekomme fra staldanlæg, ventilationsanlæg, interne og eksterne transporter til og fra ejendommen, ind- og udlevering af grise (som sker på alle tider af døgnet), omrøring af gylle i foråret og efteråret samt ved levering af foder.

Kalundborg Kommune har i miljøgodkendelsen vurderet, at der med den ansøgte drift af husdyrbruget ikke vil forekomme væsentlige støjgener. Kommunen har i vilkår 27 og vilkår 28 fastsat vilkår om støj fra husdyrbruget. Vilkårene er ifølge kommunen fastsat ud fra områdetype 3, blandet bolig og erhverv samt landbrugsdrift, i støjvejledningen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet konstaterer, at Kalundborg Kommune i vilkår 27 ikke har afgrænset, hvor ofte tilsynsmyndigheden kan forlange, at husdyrbruget dokumenterer, at støjvilkårene overholdes, ligesom kommunen ikke har inkluderet kravene til beregningen/målingen. Idet der ikke ses at være en konkret begrundelse for ikke at følge anbefalingen i støjvejledningen, finder nævnet, at vilkåret skal bringes i overensstemmelse med anbefalingen i støjvejledningen. Nævnet ændrer på denne baggrund vilkår 27, således at der kun én gang årligt kan forlanges dokumentation for, at husdyrbruget overholder støjvilkårene, såfremt seneste dokumentation viser, at støjgrænserne var overholdt. Dertil kommer, at målinger/beregninger skal foretages af et firma eller laboratorium, der er akkrediteret af DANAK eller er godkendt af Miljøstyrelsen til at udføre ”Miljømåling – ekstern støj”.

Miljø- og Fødevareklagenævnet konstaterer herudover, at grænseværdierne i vilkår 28 er fastsat med udgangspunkt i støjvejledningens tabel I for

³⁹ Se eksempelvis nævnets afgørelse af 23. april 2018 i sagsnr. NMK-132-00842.

områdetype 3 (områder for blandet bolig- og erhvervsbebyggelse). Dette er i overensstemmelse med nævnets praksis for fastlæggelse af grænseværdier for støj ved enkeltboliger i det åbne land. Såfremt de herefter fastsatte vilkår overholdes, vurderer nævnet, at der ikke vil være væsentlige støjgener forbundet med husdyrbruget.

3.2.9 Ad 8) Transportgener

Det følger af husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 39, stk. 1, nr. 4, at kommunalbestyrelsen ved afgørelse om godkendelse efter husdyrbruglovens § 16 a skal vurdere, om den ansøgte etablering, udvidelse eller ændring af husdyrbruget kan indebære væsentlig virkning på miljøet, herunder i forhold til omgivelsernes sårbarhed og kvalitet, i forhold til bl.a. transportgener.

Det følger endvidere af husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 4, stk. 1, nr. 1, jf. bilag 1, punkt B7, at en ansøgning om godkendelse efter husdyrbruglovens § 16 a skal indeholde oplysninger om husdyrbrugets genepåvirkninger, herunder til- og frakørsel.

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at antallet af transporter forventes at stige i forbindelse med det ansøgte projekt fra ca. 305 transporter årligt til ca. 559 transporter årligt. Transporterne forventes hovedsageligt at foregå inden for tidsrummet kl. 07.00 til kl. 18.00, men kan til tider foregå uden for tidsintervallet. Transporterne vil foregå via husdyrbrugets eneste til- og frakørselsvej, som fører ud på en offentlig vej, og som udgør gode til- og frakørselsforhold.

Kalundborg Kommune har i miljøgodkendelsen vurderet, at husdyrbruget ikke medfører væsentlige transportgener, og kommunen har derfor ikke stillet vilkår til begrænsning af transportgener. Kommunen har ved vurderingen lagt vægt på, at der fra husdyrbrugets eneste til- og frakørsel er mere end 200 m til nærmeste nabo, og at til- og frakørslen leder ud på Havnsøvej, som er en offentlig vej. Kommunen har endvidere lagt vægt på, at transport via offentlig vej er reguleret af færdselsloven, og at husdyrbruget er beliggende i landzone, hvor beboere må acceptere visse ulemper, som kan være forbundet med at være nabo til et landbrug, herunder visse transportgener.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder ikke grundlag for at tilsidesætte Kalundborg Kommunes vurdering og fastsætte vilkår til begrænsning af transporterne til og fra husdyrbruget. Nævnet har ved vurderingen lagt vægt på, at udvidelsen vil medføre, at der i gennemsnit vil være ca. 1,53 transporter om dagen,⁴⁰ hvilket ikke kan antages at afvige fra, hvad der må forventes i landzone og ikke i det konkrete tilfælde kan antages at indebære en væsentlig miljømæssig gene for de omkringboende. Hertil kommer, at der er

⁴⁰ $\frac{559 \text{ (Antal årlige transporter)}}{365 \text{ (Antal dage på et år)}} = \text{gennemsnitligt } 1,53 \text{ transporter om dagen.}$

mere end 200 meter til nærmeste nabo, og at transporterne forudsættes hovedsageligt at foregå i dagtimerne.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at en miljøgodkendelse efter husdyrbrugloven primært kan regulere hvilke af husdyrbrugets adgangsveje, som skal anvendes ved transport til og fra ejendommen, samt at til- eller frakørsel skal ske på bestemte tidspunkter. Spørgsmål om f.eks. belastning af det lokale vejnet eller øget trafik i en landsby reguleres ikke af husdyrbrugloven, men af den relevante vejlovgivning og afgøres af de relevante vejmyndigheder. Færdsel på offentlig vej reguleres i øvrigt af færdselsloven og håndhæves af politiet.

3.2.10 Ad 9) Ammoniakpåvirkning af natur

Efter husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 39, stk. 1, nr. 2 og nr. 3, skal kommunalbestyrelsen vurdere, om den ansøgte etablering, udvidelse eller ændring efter § 16 a kan indebære væsentlig virkning på miljøet, herunder i forhold til omgivelsernes sårbarhed og kvalitet, i forhold til bl.a. natur med dens bestande af vilde planter og dyr og deres levesteder, jord, grundvand og overfladevand.

Efter husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 24, stk. 1, jf. stk. 2, kan kommunalbestyrelsen ikke godkende etablering, udvidelse eller ændring af et husdyrbrug efter husdyrbruglovens § 16 a, hvis husdyrbruget med det ansøgte kan indebære væsentlig virkning på miljøet, som ikke kan imødegås med vilkår. Virkningen anses i alle tilfælde for væsentlig, hvis beskyttelsesniveauet for bl.a. ammoniak, jf. §§ 25-30 og bilag 3, pkt. A, ikke kan overholdes.

I husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 2, nr. 1-3, er fastsat følgende definitioner af hhv. kategori 1-, 2- og 3-natur:

”1) Kategori 1-natur: De ammoniakfølsomme naturtyper, jf. § 7, stk. 1, nr. 1, i husdyrbrugloven, der fremgår af bilag 3, pkt. D, uanset størrelse, hvis de er beliggende inden for et Natura 2000-område og er omfattet af udpegningsgrundlaget og kortlagt, samt heder og overdrev i øvrigt, som er beliggende inden for et Natura 2000-område og omfattet af § 3 i lov om naturbeskyttelse og ikke er omfattet af undtagelsen i § 4 i bekendtgørelse om beskyttede naturtyper.

2) Kategori 2-natur: De ammoniakfølsomme naturtyper, der er beliggende uden for Natura 2000-områder, jf. § 7, stk. 1, nr. 2, i husdyrbrugloven og som ikke er omfattet af undtagelsen i § 4 i bekendtgørelse om beskyttede naturtyper, i form af følgende:

a) Højmoser.

b) Lobeliesøer.

c) Heder, der i sig selv er større end 10 ha og omfattet af § 3 i lov om naturbeskyttelse.

d) Overdrev, der i sig selv er større end 2,5 ha og omfattet af § 3 i lov om naturbeskyttelse.

3) Kategori 3-natur: De ammoniakfølsomme naturtyper, der ikke er omfattet af kategori 1-natur eller kategori 2-natur, som er beliggende uden for Natura 2000-områder og som ikke er omfattet af undtagelsen i § 4 i bekendtgørelse om beskyttede naturtyper, i form af følgende:

a) Heder, der er omfattet af § 3 i lov om naturbeskyttelse.

b) Moser, der er omfattet af § 3 i lov om naturbeskyttelse.

c) Overdrev, der er omfattet af § 3 i lov om naturbeskyttelse.

d) Ammoniakfølsomme skove, hvorved forstås arealer, der er større end 0,5 ha og mere end 20 m brede, og som er bevokset med træer, der danner eller inden for et rimeligt tidsrum vil danne en sluttet skov af højstammede træer, og

i) hvor der har været skov på arealet i lang tid (i størrelsesorden mere end ca. 200 år), så der er tale om gammel »skovjordbund«,

ii) hvor skoven er groet frem af sig selv på et naturareal, f.eks. tidligere hede, mose eller overdrev, så jordbunden ikke har været dyrket mark inden for en periode svarende til perioden for gammel »skovjordbund« (dvs. i størrelsesorden mere end ca. 200 år), eller

iii) hvor der i skoven er forekomst af naturskovindikerende eller gammelskovsarter, som er medtaget på listen »Arter, der er brugt ved prioritering af naturmæssigt særligt værdifulde skove omfattet af § 25 i lov om skove«, og hvor arterne har væsentlig, definerende betydning for skovens naturværdi. Listen er tilgængelig på Miljøstyrelsens hjemmeside www.mst.dk.”

Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 26 fastsætter følgende krav til ammoniakdepositionen for kategori 1-natur:

”§ 26. Ved godkendelse og tilladelse til etablering, udvidelse eller ændring af husdyrbrug må depositionen af ammoniak fra husdyrbruget (stald og lager) inklusiv det ansøgte (totaldeposition) til kategori 1-natur maksimalt være følgende, jf. dog § 28:

1) 0,2 kg N pr. ha pr. år, hvis der er flere end 1 andet husdyrbrug i nærheden, jf. stk. 2.

2) 0,4 kg N pr. ha pr. år, hvis der er 1 andet husdyrbrug i nærheden, jf. stk. 2.

3) 0,7 kg N pr. ha pr. år, hvis der ikke er andre husdyrbrug i nærheden, jf. stk. 2.

Stk. 2. Antallet af husdyrbrug i nærheden, jf. stk. 1, nr. 1-3, opgøres som en summering af

1) antallet af husdyrbrug med en emission på mere end 150 kg NH₃-N pr. år inden for 200 m,

2) antallet af husdyrbrug med en emission på mere end 450 kg NH₃-N pr. år inden for 200-300 m,

3) antallet af husdyrbrug med en emission på mere end 750 kg NH₃-N pr. år inden for 300-500 m,

4) antallet af husdyrbrug med en emission på mere end 1.500 kg NH₃-N pr. år inden for 500-1.000 m, og

5) antallet af husdyrbrug med en emission på mere end 5.000 kg NH₃-N pr. år inden for 1.000-2.500 m.

Stk. 3. Hvorvidt et eller flere husdyrbrug skal medtages efter stk. 1, jf. stk. 2, fastlægges ud fra afstanden mellem det mest kritiske naturpunkt og et centrum for det eller de pågældende husdyrbrug, samt det eller de pågældende husdyrbrugs emission af NH₃-N:

1) For husdyrbrug omfattet af en godkendelse eller tilladelse efter §§ 16 a og 16 b i husdyrbrugloven eller en godkendelse efter §§ 11 eller 12 i lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug fastlægges emissionen samt et vægtet centrum ud fra oplysninger i godkendelsen eller tilladelsen om emissionen fra de enkelte staldafsnit på husdyrbruget.

2) For andre husdyrbrug end nævnt i nr. 1 fastlægges et centrum for punktkilden ud fra et arealvægtet gennemsnit af bygningsarealet, der anvendes til dyrehold, ud fra tilgængelige oplysninger om bygningsarealet og den lovlige produktion. Emissionens størrelse fastlægges ud fra

a) emissionen i en scenarieberegning, der er foretaget som led i en tilladelse efter § 10 i lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug, eller

b) den ammoniakemission for det pågældende dyrehold og staldsystem, der er fastsat i de aktuelle normtal, der er udarbejdet af Aarhus Universitet.”

Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 27 fastsætter følgende krav til ammoniakdepositionen for kategori 2-natur:

”§ 27. Ved godkendelse og tilladelse til etablering, udvidelse eller ændring af husdyrbrug må depositionen af ammoniak fra husdyrbruget (stald og lager) inklusiv det ansøgte (totaldeposition) til kategori 2-natur maksimalt være på 1,0 kg N pr. ha pr. år, jf. dog § 28, stk. 1.”

Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 29 fastsætter følgende krav til ammoniakdepositionen for kategori 3-natur:

”§ 29. Ved godkendelse og tilladelse til etablering, udvidelse eller ændring af husdyrbrug vurderer kommunalbestyrelsen, jf. § 41, stk. 2-5, om der skal stilles krav til den maksimale merdeposition af ammoniak fra husdyrbruget til kategori 3-natur. Kravet kan dog ikke være under 1,0 kg N pr. ha pr. år.”

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens beskyttelsesniveau for ammoniak ikke omfatter bl.a. søer og enge, som er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3.⁴¹

Reglerne i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen om ammoniakbeskyttelsesniveauet for kategori 3-natur må dog efter nævnets opfattelse forstås og administreres i lyset af reglerne i naturbeskyttelseslovens § 3 og § 65, stk. 3, og den hertil knyttede praksis. Det må således antages, at det ikke har været hensigten med ammoniakbeskyttelsesniveauet for kategori 3-natur at give kommunerne adgang til at godkende ansøgninger efter husdyrbrugloven om projekter, hvis realisering vil medføre ændringer i tilstanden af naturtyper, som er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3, og dermed forudsætter dispensation efter naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 3, jf. § 3, herunder også i forhold til natur, som er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3, men som ikke er kategori 3-natur, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 2, nr. 3, f.eks. søer og enge.⁴²

Det følger af Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis i sager efter husdyrbrugloven, at der i forhold til kategori 3-natur, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, som udgangspunkt ikke vil være tale om en tilstandsændring – eller en væsentlig påvirkning på miljøet – såfremt den samlede ammoniakpåvirkning (beregnet som summen af totaldepositionen (inklusiv merdepositionen) og baggrundsbelastningen) af naturområdet efter godkendelse af det ansøgte ligger inden for eller under et konkret fastsat tålegrænseinterval, inden for det generelle tålegrænseinterval for den pågældende naturtype. Derimod vil der som udgangspunkt være tale om en

⁴¹ Lovbekendtgørelse nr. 927 af 28. juni 2024 om naturbeskyttelse.

⁴² Jf. bl.a. Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 11. maj 2020 i sagsnr. 19/04487 og 20/00392, Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 15. november 2019 i sagsnr. 18/07810, Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 22. september 2017 i sagsnr. NMK-132-00839, og Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 1. februar 2013 i sagsnr. NMK-132-00322.

tilstandsændring – og dermed en væsentlig virkning på miljøet – såfremt den samlede ammoniakpåvirkning af naturområdet med det ansøgte projekt overskrider den øvre tålegrænse i det konkret fastsatte tålegrænseinterval.⁴³

Ved vurderingen af, om en udvidelse af et husdyrbrug kan medføre væsentlig virkning på kategori 3-natur, eller natur, som er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3, må der dog tages udgangspunkt i, om det ansøgte vil indebære en merdeposition på 1 kg N pr. ha pr. år eller derunder til naturområdet, idet dette beskyttelsesniveau som altovervejende hovedregel må antages at være tilstrækkeligt til at undgå væsentlige miljøpåvirkninger med ammoniak.⁴⁴

Det fremgår af den påklagede afgørelse, at der i det elektroniske ansøgningssystem husdyrgodkendelse.dk er foretaget en beregning af ammoniakdeposition fra husdyrbruget med det ansøgte projekt til otte udvalgte punkter i den omkringliggende natur, herunder til to punkter, som ifølge Kalundborg Kommune er kategori 1-natur, et punkt, som ifølge kommunen er kategori 2-natur, tre punkter, som ifølge kommunen er kategori 3-natur og to punkter, som er § 3-natur. Beregningen viser, at merdepositionen i to af disse punkter overstiger 1,0 kg N pr. ha pr. år, idet en mose, omfattet af kategori 3-natur (benævnt Nr. 3 Mose – nordøst), og en sø beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3 (benævnt Nr. 5 Vandhul – nordøst), vil modtage en merdeposition på henholdsvis 2,0 kg N pr. ha pr. år og 1,2 kg N pr. ha pr. år. Beregningen viser også, at det i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen fastsatte beskyttelsesniveau for kategori 1-, 2- og 3-natur er overholdt for de resterende naturpunkter. I forhold til Nr. 5 Vandhul – nordøst fremgår det af den påklagede afgørelse, at det ved en besigtigelse i 2019 blev noteret, at alle arterne i naturområdet hører til de næringskrævende plantearter, hvilket ifølge kommunen tyder på, at naturpunktet ikke er næringsfølsomt og derfor ikke vil blive påvirket af den deposition, som det ansøgte medfører.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har efterprøvet den standardiserede beregning af ammoniakdepositionen foretaget i det elektroniske ansøgningssystem, og nævnet er for så vidt angår beregningen til kategori 1- og 2-natur enig med Kalundborg Kommune i fastlæggelse af beregningspunkter og

⁴³ Jf. bl.a. Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 11. maj 2020 i sagsnr. 19/04487 og 20/00392, Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 15. november 2019 i sagsnr. 18/07810, Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 22. september 2017 i sagsnr. NMK-132-00839 og Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 1. februar 2013 i sagsnr. NMK-132-00322.

⁴⁴ Jf. Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 25. maj 2022 i sagsnr. 20/13491, samt afsnit 5.3.1.3.1.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. L114 af 12. januar 2017 til lov om ændring af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug, lov om miljøbeskyttelse, lov om jordbrugs anvendelse af gødning og om plantedække og forskellige andre love, og afsnit 3.1.2.6 i de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. L12 af 6. oktober 2010 til lov om ændring af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

ruheder for både naturområderne og oplandet. Nævnet konstaterer dog, at der er yderligere et kategori 1-naturområde, i form af et overdrev beliggende nordvest for husdyrbruget, som skal indgå i vurderingen. Nævnet har i en scenarieberegning beregnet, at husdyrbruget med den ansøgte udvidelse vil medføre en totaldeposition til dette naturområde på 0,0 kg N pr. ha pr. år, hvorfor beskyttelsesniveauet for kategori 1-natur ifølge husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 26 fortsat er overholdt. Nævnet bemærker hertil, at når totaldepositionen til nærmeste kategori 1-natur beregnes til under eller lig med 0,2 kg N pr. ha pr. år, som det er tilfældet i den konkrete sag, er det strengeste beskyttelsesniveau til naturtypen overholdt, og det er dermed konkret uden betydning, om der er et eller flere andre husdyrbrug i nærheden. Nævnet har derfor ikke foretaget en vurdering af, om der er andre husdyrbrug i området, som skal inddrages efter kumulationsmodellen ved fastsættelsen af beskyttelsesniveauet for kategori 1-natur.

Til det af klager anførte om, at Kalundborg Kommune skal se bort fra husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 26 og § 27 og foretage en konkret vurdering af sagen, bemærker Miljø- og Fødevareklagenævnet, at beskyttelsesniveauet i bestemmelserne er fastsat ud fra den bedste videnskabelige viden om, at ammoniakdepositionen ikke må kunne påvirke bevaringstilstanden af det pågældende naturområde negativt.⁴⁵ Nævnet finder derfor ikke på det foreliggende grundlag anledning til at se bort fra bestemmelserne i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har ligeledes efterprøvet den standardiserede beregning af mer- og totaldepositionen til kategori 3-natur og natur beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3 foretaget i det elektroniske ansøgningssystem, og nævnet er for så vidt angår beregningen til kategori 3-natur og § 3-beskyttet natur enigt med Kalundborg Kommune i de valgte beregningspunkter, som vurderes at være de nærmeste, og de fastlagte ruheder for naturområderne. Nævnet konstaterer dog, at ruheden for oplandet mellem husdyrbruget og beregningspunkt 3, beregningspunkt 4, beregningspunkt 6 og beregningspunkt 7 er fastsat til landbrug (I). Nævnet finder på baggrund af en gennemgang af luftfotos mv., at ruheden for oplandet mellem husdyrbruget og beregningspunkt 3, beregningspunkt 4, beregningspunkt 6 samt beregningspunkt 7 bør fastlægges til ringe vegetation

⁴⁵ Se side 8 i Miljørapporten over husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen fra oktober 2018 – link: <https://prodstoragehoeringspo.blob.core.windows.net/b13f4abc-56e8-4569-a209-efc808101674/milj%C3%B8rapport%20oktober%202018.pdf>, som henviser til notat af 28. juni 2005 fra DMU (Danmarks Miljøundersøgelser): »Usikkerheder i modeller for ammoniak i forbindelse med VVM og tærskelværdi for beregnet kvælstofafsætning fra en enkelt kilde til særlig følsomme naturområder« - link hertil: [https://old-wiki.mst.dk/\(X\(1\)S\(0ig0cc55nz32ct45wacnxuna\)\)/GetFile.aspx?Page=Husdyrvejledning.Individeduelt%20krav%20for%20naturomr%C3%A5der%20-%20Vurdering&File=DMU%20om%20modeller%20for%20ammoniakbelastning%20fra%20enkelte%20kilder.pdf](https://old-wiki.mst.dk/(X(1)S(0ig0cc55nz32ct45wacnxuna))/GetFile.aspx?Page=Husdyrvejledning.Individeduelt%20krav%20for%20naturomr%C3%A5der%20-%20Vurdering&File=DMU%20om%20modeller%20for%20ammoniakbelastning%20fra%20enkelte%20kilder.pdf).

(rv), idet oplandet hovedsageligt er uden læhegn, buske, træer og bygninger.⁴⁶ Nævnet har på den baggrund foretaget en genberegning af mer- og totaldepositionen fra husdyrbruget til de udvalgte beregningspunkter, hvori der er korrigeret for ovennævnte forhold. Beregningen viser, at naturområdet Nr. 3 Mose – nordøst vil modtage en merdeposition på 2,1 kg N pr. ha pr. år og en totaldeposition på 3,4 kg N pr. ha pr. år, og at naturområdet Nr. 5 Vandhul – nordøst fortsat vil modtage en merdeposition på 1,2 kg N pr. ha pr. år og en totaldeposition på 1,9 kg N pr. ha pr. år. Til de øvrige naturområder har nævnet beregnet, at merdepositionen fortsat ikke vil overstige 1,0 kg N pr. ha pr. år.

Kalundborg Kommune har i sin vurdering af ammoniakpåvirkningen af naturområderne lagt til grund, at baggrundsbelastningen i området, hvori husdyrbruget ønskes udvidet, er 10 kg N pr. ha pr. år.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker hertil, at Miljøstyrelsen i husdyrvejledningen anbefaler,⁴⁷ at der ved beregning af ammoniakpåvirkning af natur anvendes baggrundsbelastning på grid-niveau, idet baggrundsbelastningen på kommuneniveau kan dække over meget store variationer inden for kommunen. For at udjævne årsforskelle for våddepositioner af ammoniak bør baggrundsbelastningen beregnes som et gennemsnit af grid-niveauet over de tre forudgående år for kommunens afgørelse.⁴⁸ Nævnet har på den baggrund fastlagt, at baggrundsbelastningen i området, hvori husdyrbruget ønskes udvidet, er 11,13 kg N pr. ha pr. år.⁴⁹ Den samlede ammoniakpåvirkning inklusiv baggrundsbelastningen af de naturområder, der modtager en merdeposition, der overstiger 1,0 kg N pr. ha pr. år, vil dermed være henholdsvis 14,53 kg N pr. ha pr. år (Nr. 3 Mose – nordøst) og 13,03 kg N pr. ha pr. år (Nr. 5 Vandhul – nordøst).

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at der for næringsrige søer og vandhuller, som Nr. 5 Vandhul – nordøst, ikke er en generel tålegrænse.⁵⁰ Nævnet finder på den baggrund ikke anledning til at tilsidesætte Kalundborg Kommunes vurdering af, at merdepositionen fra husdyrbruget ikke vil medføre risiko for tilstandsændringer heraf.

⁴⁶ I overensstemmelse med Pixi-bog – oplands og naturtypeeksempler af 18. december 2006 – link: [https://oldwiki.mst.dk/\(X\(1\)S\(of41j3zsqnxttdi55vxb3etu3\)\)/GetFile.aspx?File=/Faglige%20dokumenter/Naturpixibog06032007.pdf](https://oldwiki.mst.dk/(X(1)S(of41j3zsqnxttdi55vxb3etu3))/GetFile.aspx?File=/Faglige%20dokumenter/Naturpixibog06032007.pdf).

⁴⁷ Link til Miljøstyrelsens husdyrvejledning: <https://husdyrvejledning.dk/vejledning-til-bekendtgørelserne/husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen/13-generelle-principper-for-godkendelser-og-tilladelser#despecifikke>.

⁴⁸ Se tilsvarende i Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 15. november 2019 i sagsnr. 18/07810 og Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 11. maj 2020 i sagsnr. 19/04487 m.fl.

⁴⁹ Gennemsnittet af grid-niveauet fra år 2016 (11,369 kg N pr. ha pr. år), 2017 (11,406 kg N pr. ha pr. år) og 2018 (10,606 kg N pr. ha pr. år).

⁵⁰ Jf. tabel 2 i Opdatering af empirisk baserede tålegrænser, Notat fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi af 6. september 2018.

Kalundborg Kommune har ved vurderingen af ammoniakpåvirkning af mosen nordøst for husdyrbruget (Nr. 3 Mose – nordøst) henvist til en besigtigelse foretaget den 3. september 2019,⁵¹ hvoraf det fremgår, at mosen har naturtilstanden moderat (III).⁵² Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at der er tale om en mose, der har et generelt tålegrænseinterval på 15-30 kg N pr. ha pr. år, og at den konkrete tålegrænse for naturområdet er 20-30 kg N pr. ha pr. år, idet moseområdet er en pilesump med intensiv jagt i randområdet mod tilstødende marker. På baggrund heraf har kommunen lagt til grund, at den samlede ammoniakpåvirkning ikke vil overskride områdets konkrete tålegrænse, og at der ikke sker en væsentlig påvirkning af mosen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at nævnet, på baggrund af oplysningerne i sagen om karakteren af mosen nordøst for husdyrbruget, ikke finder grundlag for at tilsidesætte Kalundborg Kommunes vurdering af, at naturområdet består af naturtypen mose. Mosen kan formentlig betegnes som en kalkrig mose, hvor det generelle tålegrænseinterval, i overensstemmelse med kommunens vurdering, er 15-30 kg N pr. ha pr. år.⁵³ Ved vurderingen har nævnet lagt vægt på registreringerne af planter i kommunens besigtigelse af 3. september 2019. Nævnet vurderer således, at der generelt er tale om vegetation typisk for kalkrige moser. Nævnet finder ligeledes ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af det konkrete tålegrænseinterval. Idet den samlede belastning af naturområdet dermed ligger under den nedre grænse i det generelle tålegrænseinterval for naturtypen, finder nævnet heller ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at husdyrbruget med den ansøgte udvidelse ikke vil indebære væsentlig virkning herpå, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 24, stk. 1, jf. stk. 2, hvorfor der ikke skal stilles vilkår til den maksimale merdeposition af ammoniak fra husdyrbruget hertil, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 29.

3.2.11 Ad 10) Ammoniakpåvirkning af bilag IV-arter

Efter husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 39, stk. 1, nr. 2 og nr. 3, skal kommunalbestyrelsen vurdere, om den ansøgte etablering, udvidelse eller ændring efter § 16 a kan indebære væsentlig virkning på miljøet, herunder i forhold til omgivelsernes sårbarhed og kvalitet, i forhold til bl.a. natur med dens bestande af vilde planter og dyr og deres levesteder, jord, grundvand og overfladevand.

⁵¹ Kalundborg Kommunes besigtigelse af 3. september 2019, link: <https://naturereport.miljoeportal.dk/858946>.

⁵² Naturtilstanden kan være I (høj), II (god), III (moderat), IV (ringe) og V (dårlig), jf. referenceskalaen i Faglig rapport fra DMU nr. 736 fra 2009 om naturtilstand på terrestriske naturarealer – besigtigelser af § 3-arealer.

⁵³ Jf. tabel 2 i Opdatering af empirisk baserede tålegrænser, Notat fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi af 6. september 2018, link: https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Notater_2018/Opdatering_empirisk_baserede_talegraenser.pdf.

Før der træffes afgørelse om godkendelse efter husdyrbruglovens § 16 a, skal der foretages en vurdering af, om det ansøgte kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er optaget i habitatdirektivets bilag IV, litra a),⁵⁴ jf. § 10, stk. 1, nr. 1, jf. § 7, stk. 5, nr. 2, i habitatbekendtgørelsen.⁵⁵ Vurderingen skal fremgå af afgørelsen, jf. habitatbekendtgørelsens § 10, stk. 2.

Kalundborg Kommune har ved vurderingen i den påklagede miljøgodkendelse lagt til grund, at bilag IV-arterne markfirben, stor vandsalamander, spidssnudet frø og flagermus har forekomst i området, hvor husdyrbruget er beliggende. Kommunen har i godkendelsen vurderet, at der er tale om en fortsættelse af landbrugsdriften på eksisterende markarealer, og at de arter, der færdes nær landbruget, allerede lever med almindelig landbrugsdrift. Den merbelastning, som udvidelsen måtte give, medfører ifølge kommunen ikke en væsentlig forandring i arternes nærmiljø. Kommunen har desuden, som gengivet ovenfor i afsnit 2.4, vurderet, at flagermus og deres levesteder ikke bliver påvirket i negativ grad, selvom projektet medfører nedrivning af en stald og en lade. Ved vurderingen heraf har kommunen lagt vægt på, at kun 20 % af de eksisterende bygninger rives ned, at der fortsat består en række ældre bygninger på husdyrbruget, herunder hovedhuset, og på andre omkringliggende landejendomme, at der bygges nye bygninger, og at der ikke er kendskab til andre væsentlige nedrivninger eller ombygninger i området.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder ikke grundlag for at tilsidesætte Kalundborg Kommunes vurdering af, at det ansøgte projekt ikke vil beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for markfirben, stor vandsalamander og spidssnudet frø. Nævnet har ved vurderingen lagt vægt på, at der ikke fjernes yngle- eller rasteområder i forbindelse med det ansøgte projekt, da der er tale om en bygningsudvidelse på en lokalitet, som har været drevet som intensivt dyrket mark. Arternes levesteder vil derfor kun kunne påvirkes indirekte af projektet via øget ammoniakdeposition fra husdyrbruget, som konkret vurderes at være uden betydning.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder ligeledes ikke grundlag for at tilsidesætte Kalundborg Kommunes vurdering af, at det ansøgte projekt ikke vil påvirke flagermus, deres yngle- eller rasteområder og den økologiske funktionalitet negativt i væsentlig grad, selvom projektet indebærer nedrivning af 20 % af de eksisterende bygninger på husdyrbruget. I forbindelse med vurderingen har nævnet konstateret,⁵⁶ at der i området omkring husdyrbruget er få skove, parker, krat, træer mv., som bebos af flagermus, og

⁵⁴ Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter med senere ændringer

⁵⁵ Bekendtgørelse nr. 1098 af 21. august 2023 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

⁵⁶ Jf. kort over området i Danmarks Miljøportal – link: <https://arealinformation.miljoeportal.dk/html5/index.html?viewer=distribution>.

at flagermus ikke indgår i udpegningsgrundlagene for de to Natura 2000-områder, dels nr. 154 "Sejerø Bugt, Saltbæk Vig, Bjergene, Diesbjerg og Bollinge Bakke" dels nr. 156 "Store Åmose, Skarre Sø og Bregninge Å", som ligger henholdsvis ca. 2 km nord og 5,5 km vest for husdyrbruget. Det er på bl.a. den baggrund nævnets opfattelse, at området omkring husdyrbruget ikke kan antages at være af særlig værdi for flagermus. Ved vurderingen har nævnet desuden lagt vægt på, at der på husdyrbruget kun fjernes en begrænset del af de eksisterende bygninger, og at der består en række ældre bygninger, herunder hovedhuset, som antages at være opvarmet og derfor fortsat udgør et potentielt vinterkvarter.⁵⁷ Nævnet har endvidere lagt vægt på, at der ikke sker væsentlige nedrivninger af andre bygninger/ejendomme, som er potentielle yngle- og/eller rasteområder for flagermus, i området.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder herefter samlet set ikke grundlag for at tilsidesætte Kalundborg Kommunes vurdering af, at husdyrbruget med det ansøgte projekt ikke vil indebære væsentlig påvirkning på bilag IV-arter, herunder arternes yngle- eller rasteområde og den økologiske funktionalitet, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 39, stk. 1, nr. 2.

3.3 Gebyr

Som følge af afgørelsen tilbagebetales de indbetalte klagegebyrer ikke, jf. gebyrbekendtgørelsens § 2, stk. 2, nr. 1.

3.4 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse

Miljø- og Fødevareklagenævnet stadfæster Kalundborg Kommunes afgørelse af 5. februar 2021 om miljøgodkendelse til udvidelse af et svinebrug på Havnsøvej 32, 4591 Føllenslev, med følgende ændringer, hvor det tilføjede er anført med *kursiv*:

Vilkår 9 ændres til:

"Der skal installeres køleslanger i gyllekanalerne i stald 1a og 1b - i alt 2.952 m² gyllekanal. *Køleslangerne skal forbindes med en varmepumpe.*"

Som nyt vilkår 9a indsættes:

"Varmepumpen skal levere en gennemsnitlig specifik køleeffekt på mindst 13,44 W/m² og en specifik køleeffekt på maksimalt 44,69 W/m² for opnåelse af ammoniakreduktion i staldene."

Som nyt vilkår 9b indsættes:

"Stald 1a og 1b skal indrettes med rørudslusning til gylle."

⁵⁷ Naturstyrelsens Forvaltningsplan for flagermus, 2013, side 18 - link: <https://www2.mst.dk/Udgiv/publikationer/2013/flagermus.pdf>.

Vilkår 18 ændres til:

”Der skal installeres og anvendes svovlsyrebehandling i anlæggets svine-stalde. Anlægget skal leve op til kravene i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens *bilag 4*.”

Vilkår 27 ændres til:

”27. Virksomheden skal, for egen regning, dokumentere, at støjvilkår overholdes, hvis tilsynsmyndigheden finder det påkrævet. *Dog kan dokumentationen kun forlanges én gang årligt, såfremt seneste dokumentation viser, at støjgrænserne er overholdt.* Dokumentation for overholdelse af støjkra-vene kan være i form af målinger i ejendommens omgivelser (under fuld drift) eller kildestyrkemålinger ved de enkelte støjkilder kombineret med beregninger efter den fælles nordiske beregningsmodel for industristøj.”

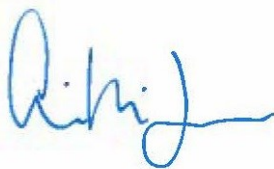
Godkendelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet senest 6 år efter Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse, jf. husdyrbruglovens § 59 a, stk. 1.

De indbetalte klagegebyrer tilbagebetales.

Denne afgørelse gøres tilgængelig for Kalundborg Kommune (Plan, Byg og Miljø, j.nr. 326-2020-58702) samt for klager 1 og dennes repræsentant (j.nr. 27172-0001) og klager 2 via klageportalen. Afgørelsen sendes desuden til eventuelle andre parter i klagesagen.

Afgørelsen vil blive offentliggjort på mfkn.naevneneshus.dk. Personoplysninger vil blive anonymiseret.

Miljø- og Fødevareklagenævnet beklager den lange sagsbehandlingstid.

Lise Marie Johannessen
Stedfortrædende formand